kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

KASIM 2003 SAYI: 85 2.000.000 TL (KDV DAHİL)

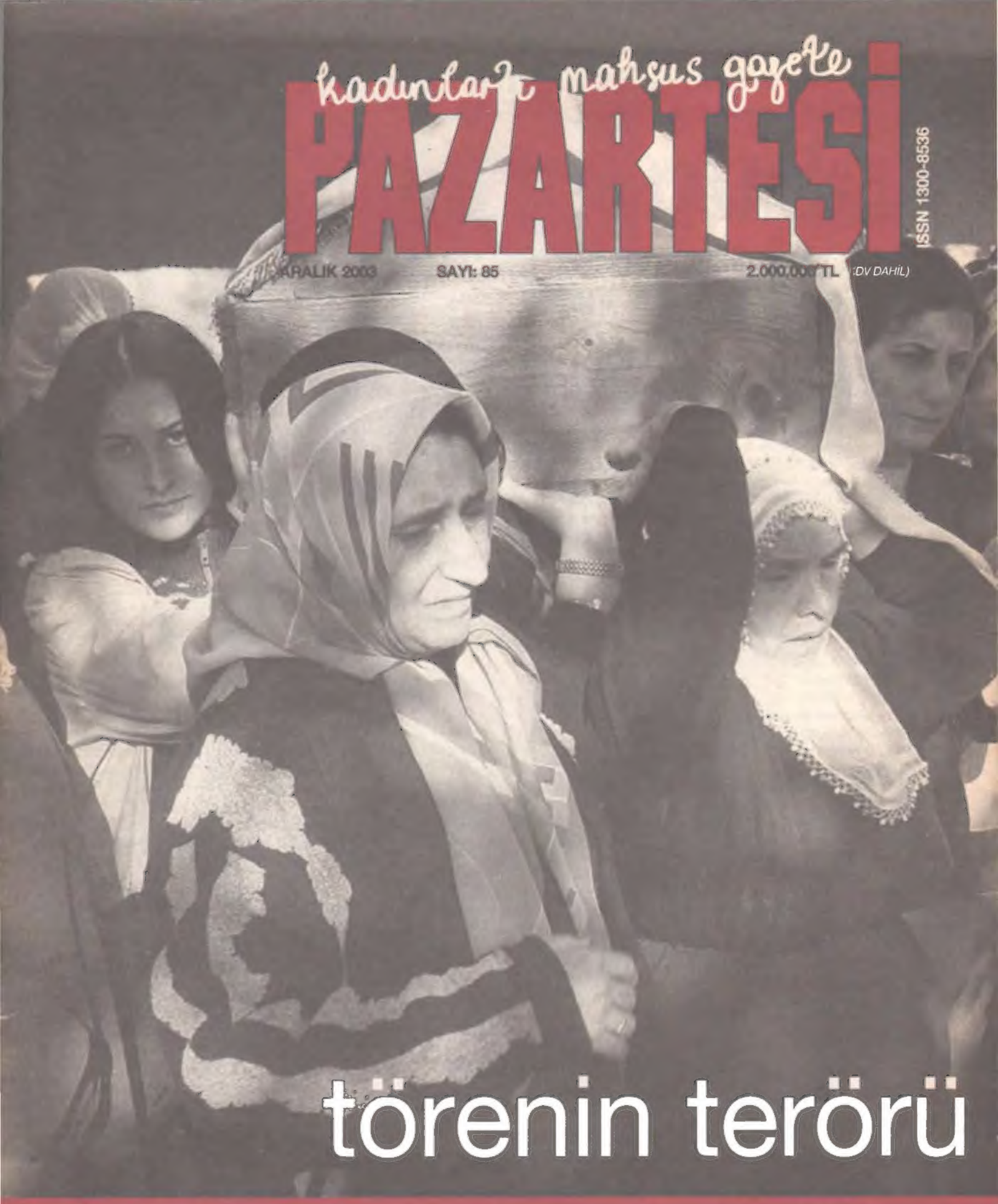

törenin terörü

- İstanbul'da bombalı saldırı: Kurt Puslu Havayı Sever
- Üç ayda yirmi dokuz kadın töre cinayeti kurbanı
- Ally McBeal, Buffy ve üçüncü dalga feminizmin yeni ikonları
- Kamu Yönetimi Reformu

Beyhan Demir

KURT puslu havayı sever

İstanbul'da geçtiğimiz ay yaşanan patlamalar, Kürt meselesinden Amerika'nın Ortaoğu'daki emperyalist emellerine kadar pek çok meselenin yeniden tartışmaya açılmasına, birçok soruya ve tabii ki tedirginliğe yol açtı..

15 Kasım'da İstanbul'da iki sinagoga ve 20 Kasım'da HSBC Merkez Binası ile, İngiltere Başkonsolosluğu nun Taksim'deki binasına düzenlenen bombalı saldırılardan sonra herkes aynı soruları sordu: Kim yaptı, neden ve hedef ne? Otuz dokuz kişinin ölümü ve beş yüzü aşkın kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan saldırılar, neden şimdi ve bizim ülkemizde olmuştu? Bu sorulara farklı cenahlardan farklı cevaplar gelmeye başladı. Kimisine göre Amerika yaptırmıştı. Ne de olsa El Kaide'nin zamanında hangi kızıl tehlikeye karşı bu melun devlet tarafından kurdurulduğunu cümle alem biliyordu. 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'nin kendi eliyle yarattığı canavarın bir gün nasıl dönüp kendisine de pençe attığı ise hafızalardaydı hâlâ. Kendi yarattığı canavarın bir gün kendisine nasıl döndüğünü bizim ülkemiz de çok iyi bilir. Hizbullah denen örgütün zamanında Kürtlere karşı kontr faaliyet yürütmek için kurulduğunu ama sonra nasıl başa bela olduğunu hepimiz biliyoruz. Hatta yirmi bin Hizbullah militanının doğrudan Amerikalılarca eğitildiği bilgisi de ortada dolanıyor. Bu insanların gerçekten inandıkları bir cihat düşüncesi var ve bu uğurda canlarını feda edebiliyorlar. Bosna'ya, Çeçenistan'a, Afganistan'a gidenlerin oraya akrabalarını görmeye gitmedikleri de çok açık. Bu ülkede 28 Şubat kararları sadece üniversitelerde türban takılsın takılmasın tartışması yüzünden çıkarılmadı. Kimisine göre patlamalarda, MOSSAD,CIA, MİT ortaklığı söz konusuydu. Tabii insan şöyle elini vicdanına koyup düşününce bu üç istihbarat örgütünün de sicilinin pek temiz olmadığını rahatlıkla görüyor. 11 Eylül saldırılarından sonra da çok konuşulmuştu; İsrail'in Filistin'de yıllardır sürdürdüğü savaş, ABD'nin Afganistan'a

Pazartesi'nin uzun bir aradan sonra çıkan ilk sayısına olumlu-olumsuz birçok tepki aldık. Okurlarımızdan, abonelerimizden, arkadaşlarımızdan tebrikler ve eleştiriler de geldi.

Katkılarınızı bekliyoruz...

Uzunca bir aradan sonra yeniden çıkardığımız Pazartesi'nin ilk sayı olması itibariyle hatalarımızın hoşgörüyle karşılandığını ümit ediyoruz. Bize yazı yazan arkadaşlarımızın yazılarını kısaltırken oluşan hatalar ve kullandığımız fotoğrafları çekenlerin adlarını yazmadığımız için özür diliyoruz. Yeni katkılarla birlikte elinizde tuttuğunuz sayıyı hazırlamış bulunuyoruz. Geçtiğimiz ay bütün Türkiye İstanbul'da düzenlenen ve elli bir kişinin ölümüyle sonuçlanan bombalı saldırılarla çalkalandı. Çeşitli ülkeler vatandaşlarının Türkiye'ye gelmesi konusunda uyarılar yaptı. Türkiyeli futbol takımlarının kimi kupa maçlarının tarafsız sahalara alınmasına karar verildi. *Radikal* yazarlarından Ayşe Karabat İstanbul'daki saldırıların ardından yazdığı bir yazıda, İsrail'de bir kafede, yanındaki masada oturan iki İsrailliden birinin diğerini Türkiye'ye gitmemesi konusunda uyardığını duymuş. Karabat o kafenin elli metre çapında olan olayların sayısının haddi hesabı olmadığını söylüyor. Yine Ayşe Karabat İsrail'de savaşın ortasında yaşamaktan tedirgin olup olmadığını soran bir Türk'e, "Benim burada ölme ihtimalim, senin Türkiye'de trafik kazasında ölme ihtimalinden daha düşük," diye cevap veriyor. Haksız da değil. Şiddet ve terör, yazılıp çizildiğinde gerçek kabul ediliyor, ciddiye alınıyor. Ülkemizde Ramazan Bayramı tatili boyunca trafik kazalarında 107 kişinin ölmesi patlamalar kadar infial yaratmadı. Her kesim saldırılarla ilgili kendince tahliller yaptı, sonuçlar çıkarmaya çalıştı. Fakat bu arada gözden kaçırılan, sözü edilmeyen pek çok şiddet eylemi ve cinayet var. Töre cinayetlerinde ölen kadınlar, sayısını bilmediğimiz eviçi şiddet sonucu ölen kadınlar, savaşta ölen kadınlar. Arkadaşımız Mürüvvet Yılmaz bu sayıda gözden kaçanlardan biri olan töre cinayetlerini yorumladı. Biliyoruz ki töre cinayetlerinin artışında teşvik edici sebepler de var. Kadın cinayetleri Türk Ceza Kanunu'nda haksız tahrik maddesi başlığıyla inceleniyor. Av. Vildan Yirmibeşoğlu bu konuyla ilgili son durumu bizim için yazdı. Bu sayımızda, özellikle genç kadınların pek rağbet ettiği iki televizyon dizisi *(Ally McBeal ve Vampire Slayer)* bağlamında üçüncü dalga feminizm tartışmasını Yelda Yücel ve Amy Spangler birlikte yazdılar. Amy'nin geçtiğimiz ay Cynthia Enloe ile yaptığı röportaja ise bu ay kaldığımız yerden devam ediyoruz. Fatmagül Berktay'la yeni kitabı *Tarihin Cinsiyeti* üzerine Ayşegül Oğuz görüştü. Neşe Gündoğan, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin ilk yönetim kurulu üyesi. Firdevs Hoşer, erkek egemenliğinin kalelerinden birinde kadın olarak çalışmalarını sürdüren ve bu arada Kadın ve Spor isimli bir de kitabı olan Neşe Gündoğan'la görüştü. Bu röportajı da ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Ayrıca kadın gündeminden kısa haberlerimiz var. Orta sayfamızda kadın kurtuluş hareketiyle ilgili tartışmamız sürüyor. Önümüzdeki sayılarımızda farklı kadın örgütlerinden kadın arkadaşlarımızın katılımıyla tartışmamızı sürdüreceğiz.

Son olarak bizler biraraya gelirken sadece bir dergi çıkartmayı değil aynı zamanda feminist bir siyaset yürütmeyi hedefledik. Bunun için ortaklaşabileceğimiz her kadınla ilişkiye geçmek ve tartışmak istiyoruz. Bizimle bu tür bir faaliyeti, önerilerinizi paylaşmak ya da yalnızca düşündüklerinizi ifade etmek ve bizim düşündüklerimizi öğrenmek isterseniz bizi arayın. 13 Aralık Cumartesi günü sokakta dergi satacağız. Bizi arayın dergimizi birlikte satalım. Abone olan, dergimizi satın alan, yazı gönderen bütün kadınlara da teşekkürler.

Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

kadınlara mahsus gazete
PAZARTESİ

Sahibi *Kadın Kültür ve İletişim Vakfı*

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ayşe Düzkan

Yayın Yönetmeni *Beyhan Demir*

Görsel Yönetmen *Ömer Süvari*

Adres *Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul*

Tel-Faks *(212) 249 5959*

E-Posta *pazartesidergi@mynet.com*

Katkıda Bulunanlar

Amy Spengler, Ayşe Düzkan, Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Deniz Demir, Devrim Gökçek, Emek Ergün, Esmeray, Eylem Polat, Firdevs Hoşer, Gülfer Akkaya, Handan Koç, Hatice Tekdal, Hatice Yılmazsoy, Haziran, Marina Crespin, Mürüvvet Yılmaz, Lale Aykent Tunçman, Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nilgün, Nur Balkanlı, Şirin Tekeli, Özgen Altaş, Vildan Yirmibeşoğlu, Yelda Yücel

Renk Ayrımı
Arda Grafik

Baskı
Mart Matbaacılık Sanatları
(212) 321 2300

Dağıtım *Yay-Sat*

(Kapak Fotoğrafı: Dicle Haber Ajansı)

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.

Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı
Adres
Telefon
E-Posta
Abone Süresi *1 yıl ( ) 6 ay ( )*
Başlangıç Tarihi

Türkiye içi
Yıllık 24 milyon, altı aylık 12 milyon
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No: 1052 30000 758921
Beyhan Demir
Yurtdışı
Yıllık 40 Euro 6 aylık 25 Euro
Döviz Hesabı
T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No: 1052 301000 3330429
Beyhan Demir
Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay Pazartesi'nizi gönderelim

müdahalesi, bütün bunlar Ortadoğu'daki ezilen halkların içinden birilerini tabii ki bir yere yöneltecekti. Kimisine göre, El Kaide tek başına yapmıştı. Sonuç itibariyle Türkiye Amerika'yla kurduğu ittifakları askeri düzlemde bir kez daha somutlaştırmakta ve Irak'taki ABD işgaline asker gönderme kararı almakta bir beis görmemekteydi. Dolayısıyla Ortadoğu ezilenlerinin mecburi umudu haline gelen El Kaide tarafından "cezalandırılmış" olması da gayet doğaldı. Bugün İslamcı örgütlerin hemen hepsinin açık birer ABD düşmanı olduğu biliniyor. İngiltere'nin, ABD'nin ve İsrail'in ana olarak sürdürdüğü işgalci politikalar, bu şeytan üçgenine Türkiye'nin de dahil olduğu yeni bir ittifakla kan buldu. Türkiye artık safını belirlemiştir. Türkiye İslamcı örgütlerin ve Ortadoğu'nun gözünden bakıldığında maalesef tarihi ihanetini sürdürmüş ve tavrını emperyalist ülkelerden yana koymuştu. Dolayısıyla da saldırıyı üstlendiği iddia edilen örgütün "Türkiye özüne dönsün, bir İslam ülkesi olduğunu hatırlasın," sözü hiç de yabana atılacak bir laf değil. Ortadoğu her daim hâkim olunmaya çalışılan, hâkim olanın da gerek ekonomik olarak gerekse coğrafi alan olarak tüm dünyaya söz söyleyebilecek bir konuma gelmesini sağlayacak önemli bir stratejik nokta. Latin Amerika ya da kuzey ülkeleri veyahut da Avustralya tümüne sahip olunsa bile dünyanın bütünüyle kontrolünü sağlayacak bölgeler değil. Ortadoğu ise sadece kaynakları tüketilip bırakılacak bir nokta değil, tarih boyunca kurulmuş bütün imparatorlukların hedefi olan bir bölge. Ülkemiz bu anlamda çok önemli bir yerde bulunuyor. Coğrafya derslerimizde geçen Türkiye Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan bir köprüdür lafzı içi boş bir coğrafya tanımı değil sadece. Dünyanın egemenlerinin planlarını yönelttikleri Ortadoğu'da yaşanan acıların emperyalistler için hiçbir kıymeti yok bu açıdan. Kendi ülkelerindeki can kayıplarının bile umursandığı şüpheliyken "üç beş" Müslümanın, Yahudinin Arabın, Kürdün ölümünden duyacakları yas ancak timsah göz yaşları olabilir. İngiltere büyükelçiliğindeki patlamanın ardından Tony Blair'in "üzgün" açıklamaları Irak'ta işgal altında her gün bombalanan topraklardaki üzüntüleri unutturmamalı bize. Patlamalarla birlikte yaşananlar belki de aslında ne olacağı bilinmemekle birlikte beklenen şeylerdi. Tarihimiz her kriz döneminin, Kürt meselesinde yaşanan her yol ayrımının ya da çözüm önerilerinin tartışıldığı her dönemin bir "olay"la kesilmesinin örnekleriyle dolu. Patlamalar ve bombalamalarla aynı anda Bingöl'de on sekiz KADEK gerillasının öldürülmesi düşündürücü. Sadece Türkiye'deki Kürtler değil, Ortadoğu'daki bütün Kürt topluluklarının bugün Ortadoğu'da oynanan oyunların içinde kimlerle ittifak yapacakları çok önemli. Ve elbette onları bu ittifaklara hangi politikaların yönelttiğini, yönelteceğini de iyi değerlendirmek gerekir. Bugün Türk tarafından atılacak her kardeşlik adımı bu ittifakları belirlemede önemli bir ivme yaratacaktır.

Saydığımız seçenekler ve sabıkalılar listesi düşünüldüğünde bugün patlamalarda ölenlere rahmet, yaralananlara şifa dileyen, "terör" örgütlerine lanet okuyanların samimiyetini sorgulamaya hakkımız yok mu sizce?

tecavüzü kanıtlamak

Geçtiğimiz sayıda Ş.E'nin uğradığı tecavüzle ilgili olarak avukatlarıyla görüşmüştük. Ş.E.'nin avukatlarından Fatma Karakaş Ş.E. davasında açıklanan doktor raporlarıyla ilgili sorularımızı yanıtladı.

Aynur Eylem Polat

Geçtiğimiz sayıda Ş.E'nin uğradığı tecavüzle ilgili avukatlarıyla görüşmüş, tecavüz davaları ve bu konudaki çalışmaları aktarmaya çalışmıştık. Ş.E.nin avukatlarından Fatma Karakaş açıklanan doktor raporlarıyla ilgili sorularımızı yanıtladı.

05.11.2003'te yıllardır gizlenen doktor raporlarını basına açıkladınız. Raporların içeriği nedir?

Bu dosya kapsamında birkaç tane tıbbi rapor var. Bunlardan biri 95-98 yılları arasında İnsan Hakları Vakfı İzmir Şubesi hekimleri tarafından, Ş.E'nin tedavi görmesi sonucu hazırlanmış raporlar. İkincisi de yurtdışında tedavi gördüğü kurum tarafından verilen ayrıntılı bir rapor. Son olarak açıkladığımız rapor ise belki Türkiye hukuku açısından daha önemli. Türkiye'de henüz yargıda travmanın, hatta psikolojik rahatsızlıkların, fiziksel rahatsızlıklara yol açabileceğini kabul ettiremedik. O nedenle kamuoyuna da açıklanan 1993 tarihli rapor bizim için önemli. Çünkü orada Ş.E.'nin bir tecavüze maruz kaldığı, bu tecavüz ve cinsel saldırı sonrası hymen zarının yırtılmış olduğu ve zannediyorum vajinal bölgedeki travma izlerinin görülüyor olması belirtilmiş.

Raporlar davayı nasıl etkiledi?

Raporların davanın seyrini etkilemesi çok mümkün görünmüyor. Ceza hukuku açısından bir davada sonuç elde etmek için iki noktayı tespit etmelisiniz. Birincisi ortada bir olay var onu raporlandırıyoruz, üç rapor birbirini destekliyor. Müvekkilemiz Ş.E. gözaltında bulunduğu süre içerisinde bir cinsel saldırıya maruz kaldı, tecavüze uğradı diyoruz. İkincisi Ş.E.'ye tecavüz edenler orada görevli olan kamu görevlileri, asker, özel tim artık bilemiyoruz. Ama bizim sonuç almak için bu iki olay arasında bağlantı kurmamız lazım. Ş.E.'ye tecavüz edenlerin kim olduğunu, kimlerin bu olayla bağlantısı olduğunu tespit etmemiz lazım. Dolayısıyla biz oraya beş yüz tane de rapor sunsak bu bizim sonuç alacağımız anlamına gelmez. Çünkü bizim sonuç almak için faili ile olay arasında bağ kurmamız gerekiyor. Aslında bu bağı bizim değil iddia makamı olarak yargının, savcının kurması gerekiyor. Ama önümüzde yirmi sayfalık sanıkların kimlik bilgilerinin yazılmış olduğu bir iddianame var. Bizim eldeki delillerle sonuca ulaşmamız mümkün değil. Biz müdahil tarafız, savcının yardımcısı pozisyonundayız. Ama maalesef bütün işkence dosyalarında olduğu gibi biz savcılık yapıyoruz. Bundan sonra da elimizden geldiğince, faillerin tespit edilmesi ve bir cezalandırılmanın olması, müvekkilemizin adalet duygusunun tatmin olabilmesi için elimizden geleni yapacağız. Bu raporu bulduğumuz gibi ki bunu da savcının bulması gerekiyordu bütün delilleri yargıya ibra edeceğiz. Şüphenin bazı sanıklar üzerinde yoğunlaşmasını sağlamaya çalışacağız. 405 sanık arasından müvekkilemizin teşhis yapması mümkün değil. Ceza yargılamasında şüpheyi ne kadar çok dağıtırsanız, delilleri toplamak da o kadar güçleşir, davalar uzar.

Mürüvvet Yılmaz

töre kurbanı iki kadın

Diyarbakır'da Kadriye Demirel, Mersin'de on beş yaşında bir genç kadın. Kadın cinayetleri devam ediyor. Kadriye'nin cenazesinin kadınlar tarafından kaldırılması ise acımızı hafifletmese de şiddete karşı mücadelede birbirimize ne kadar ihtiyacımız olduğunu gösteriyor.

Diyarbakır'da öldürülen Kadriye Demirel'ın annesi, "çocuklar töre kurbanı oldu," diyor çaresiz bir şekilde. Kadriye daha yirmi iki yaşında genç bir Kürt kadını. Yaşama dair hayalleri özlemleri olan bir genç kadın tıpkı diğer kadınlar gibi. Evlerine gelen akrabasının tecavüzüne uğradıktan sonra tüm yaşamı altüst oluyor.Toplumun ağır baskısı altında yaşadıklarını anlatamadığı gibi, hamile olduğunu da söyleyemiyor. Olay öğrenildikten sonra aile meclisi toplanıyor ve karar çıkıyor, Kadriye, ailenin namusu adına öldürülmelidir. Bunu yapması en uygun olan kişi ise ailede yaşı en küçük, dolayısıyla en az ceza alacak olan ve Kadriye'nin on altı yaşındaki erkek kardeşidir. Kadriye kardeşinin satırla saldırısı sonucu ağır yaralanıyor ve tüm çabalara rağmen Kadriye kurtarılamıyor.

Mersin'de yaşanan bir diğer cinayette de öykü çok farklı değil.

Bitlisli on beş yaşında nişanlı bir genç kadın, kaçarak evleniyor, anlaşamayıp ailesine sığınıyor fakat dedikodular sonucunda bir mektup bırakarak kocasına tekrar geri dönüyor. On gün sonra cesedi kocasının evine yakın bir kuyuda bulunuyor.

Kadınların töre adına maruz kaldıkları şiddet elbette yeni değil. Özelikle Kürt illerinde kadın olmanın bedelini 1927'de resmi kayıtlara geçen belgede de görmek mümkün: "Aşirete mensup bir kız bir gence meyleder ve onunla kaçarsa veli ve vasilerine karşı kız ve erkek ölüme mahkûm olur. Nikâh olsa dahi arada sulh olmaz ise öldürme hakkı gene devam eder". "Aşiret kanunları" olarak tanımlanabilecek bu satırlar Urfa Valiliği Salnamesinin 104. sayfasında yer almaktadır.

Uçan Süpürge verilerine göre 2003'ün son altı ayında bölge illerinde yirmi beş kadın kuşkulu bir şekilde intihar etmiştir.

Yine istatistikler ülkemizde kadınların %16.3'ünün on beş yaşın altında, %50.8'inin ise kendi iradeleri dışında evlendirilirken, %57.9'unun şiddete maruz kaldığını gösteriyor.

Devletin örgütlü güçleri tarafından taciz ve tecavüze maruz kalan ve hukuki yardım için Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi'ne başvuran kadınların sayısı ise 177. Kadınların maruz kaldığı şiddetin özellikle bu konuda yapılan araştırmaların yetersizliği düşünülürse boyutlarının oldukça kapsamlı olduğunu söylemek ve karşılaştıkları şiddetin (recm, intihara zorlanma vs.) örneklerini çoğaltmak mümkün.

Tam da bu noktada şiddet neden azalmıyor ve artıyor, neden var, kimlerin işine yarıyor sorularını sormak gerekiyor.

Ülkemizin her yerinde yaşanmasına rağmen özellikle bu sayının Kürt illerinde daha yoğun olmasında, erkek egemen sömürgeci sistemin politikaları, bunlar sonucu şekillenen toplumsal, ekonomik, kültürel yapılanmalar yer almaktadır. Bölgeye yönelik uygulanan inkâr ve imha politikaları Kürt halkının doğal gelişimini engellemiştir. Ekonomik şekillenme, yerleşim planları, yollar devletin sömürge politikalarına uygun gerçekleştirilmiştir. Uygulanan asimilasyon ve şiddet politikaları ise Kürt halkının öfkesinin içe dönmesini sağlayarak, kapalı bir toplum yapısını ortaya çıkarmıştır. Bu yapı içinde kadın unutulmuş, yok sayılmıştır (dönem dönem kadınların yönettiği aşiretler olmasına rağmen).

Geri ekonomik yapılanma kadının sosyalleşmesinin, birey olmasının, ekonomik bağımsızlığını kazanmasının önüne geçmiştir. Bölgede yıllardır süren özgürlük mücadelesinin yöntem ve yollarının değişmesi sonucu yaşanan savaş sonrası travma, kadınlar için bir umut olan gerilla ve dağa gitme olasılığının ortadan kalkması, şehirlerde varlığını birey olarak sürdürme konusundaki altyapının zayıflığı kadınların daha derin bir boşluk yaşamasına neden olmuştur. Unutmamak gerekir ki savaş; zengin ve yoksulu, eğitimli ile eğitimsizi dengeliyordu, herkesin kendini gerçekleş-

tirmesine yönelik umutları vardı.

Savaş sonucu yaşanan göç, kır-kent çelişkisi, kültür ve kuşak çatışması ve

özgürlük mücadelesinin yaşadığı değişimle beraber ortaya çıkan boşluk ve eskiye dönmek isteyen yapılarla kendine göre Kürt sorununu çözme ve modernleştirmeye çalışan yeni unsurlar arasındaki çatışma, kendi otoritesini oluşturma çabası ile içe dönme ve geri otorite biçimlerine daha fazla sarılma (aile meclisleri gibi), zafere ertelenen ve ,çözülmesi beklenen sorunlar nihayetinde bunları çözecek alt yapının yokluğu, bugün yaşananların anlamamıza yardım eder.

Toplumdaki bu geri şekillenişi varolan sistemin de(toplumun içten çökmesi anlamına gelen bu olayların sistemin işine yaraması nedeniyle) onaylaması (öldürenlerin cezasız kalması, karşılıklı barışlarla vs kadınlara karşı suç işlemiş olanların cezalarının caydırıcılığının yeterli olmaması) kadına yönelik şiddeti arttırıyor.

Kadının hâlâ özel mülkiyet olarak görülmesi ve erkeklerin kadınlar adına karar almayı kendilerine hak olarak görmeleri, erkek egemen sistemi derinleştiren medya (şişirilmiş erkeklik olgusunu işleyen, Kürt orjinli ama Kürt halkının toplumsal dokusunu, ulaşmak istediği toplumsal modeli saptıran televizyon dizileri), siyasallaşan, toplumun geleceğinde söz sahibi olan ve olma iddiası olan kadın hareketine ve kadınlara verilmek istenen bir gözdağı.

Tüm bunlar erkek egemen sistemin kendini var edebilmek için bilinçli olarak geliştirdiği yol ve yöntemlerdir. Sistemin kendini yeniden üretebilmesi ve devamı için kadınların da (hem evde hem de kamusal alanda) kadınlık durumlarını yeniden üretmeleri gerekmektedir. Sistem kadınların hafızalarına unutulması zor olguları yerleştirerek onları istedikleri sınırda tutmaya çalışmaktadır. Erkek egemen sistemin en önemli dayanaklarını da yıllardır çözülmeyen sorunlar nedeniyle kronikleşen değer yargıları ve törelerin oluşturduğunu görmek gerekiyor.

Kadriye'ye kadınlar sahip çıktı.

Yaşadıklarının gündemleşmesinde kadınların örgütlü güçlerinin etkisini büyük.

Kadınlar kaybettikleri yerden yaşamı yeniden yaratmaya başladılar, düşünsel değişim beraberinde ekonomik, sosyal ve kültürel yapıların değişimine yönelik adımları da beraberinde getirecektir. Yeni cinayetlerin olmaması için daha fazla dayanışma ve daha fazla yaşam iddiasını örgütleyelim.

KADAV'dan "yeni adım"

17 Ağustos depreminden sonra bölgede yaşayan kadınlarla dayanışmak için kurulan KADAV kadınlara özgürleşmenin ve kurtuluşun yolunu açacak olan, ekonomik ve sosyal güçlenme konusunda imkan ve araçlar yaratmak için faaliyetlerine kadın eğitim ve kültür sitesini ekledi.

Nilgün

17 Agustos depreminden sonra deprem bölgesinde yaşayan kadınlarla dayanışmak için kurulan KADAV (Kadınlarla Dayanışma Vakfı), kadınlara özgürleşmenin ve kurtuluşun yolunu açacak olan, ekonomik ve sosyal güçlenme konusunda imkân ve araçlar yaratmak için faaliyetlerine kadın eğitim ve kültür sitesini ekledi.

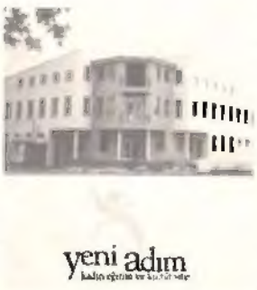

İzmit Köseköy Merkez Mahallesinde 11 kasım 2003 de açılışını yapan Yeni Adım sitesinde kadınlara yönelik temel eğitim, büro yönetimi programı, mobilya döşemeciliği ve perde dikimi, çocuk ve yaşlılar için bakıcı yetiştirme, servis elemanı yetiştirme, elektrik ve sıhhi tesisatçılık, boya-badana, fayans kaplama kurslarının yanı sıra psikoloji, hukuk ve sağlık danışmanlığı destek programları da sunulacak. Tüm Kocaelili kadınlara açık olan Kültür Sitesi'nde derslikler dışında, çok amaçlı toplantı salonu, kütüphane, sakat kadınlar için asansör, konuklar için yatakhane gibi birimler inşa edildi.

Ancak başta iç donanım olmak üzere, işletme giderleri için desteğe ihtiyacı olan Yeni adım sitesinin açılışında yerel ve merkezi yöneticilerin ağırlıklı olması, resmi bir açılış olmasının yarattığı hayal kırıklığının bir yana düzenleyeceği faaliyetlerin yaratacağı sonuçlar hepimizi sevindiriyor.

Yeni Adım Sitesi'nin açılışında konuştuğumuz Köseköylü gönüllü kadınlardan Semiha, Hayriye ve Necla şunları söylediler:

"..Küçük yerlerde kadın olarak yaşamak çok zor. Buralarda ilk defa kadınlar içini bir şeyler yapılıyor. Böyle bir yer biz kadınları bir araya getiriyor....Çocuklar için kreş olması çok önemli. Kadınlar için iş alanı yaratılacak..Genelde erkekler böyle yerlere karşılar. Özellikle genç kadınların eşleri çok karşılar.Çünkü, kadınlar ekonomik özgürlükleri olunca erkeklerin denetimlerinden çıkacaklar.....Böyle yerlerde kadınların sayısının çok olması gerekir. Birlik olmamız için bir araya geleceğimiz bir mekân yaratılıyor. Kadını eve kapayan tabular böylece yıkılacak."

Yılda yaklaşık bin kadının çeşitli etkinliklerden yararlanacağı, binaltıyüz metrekare kullanım alanına sahip site, depreme dayanıklı, çevreyle uyumlu ve kadın mekânı olarak inşa edildi. Sitenin bitirilebilmesi için dayanışmaya ihtiyaç var.

Tel: (212) 251 58 50-51

Gülfer Akkaya

gözaltında tecavüz öyküsüne ödül!

Asiye Zeybek Güzel 1997 Şubat'ında gözaltına alınmış ve tecavüze uğramıştı. İki hafta gözaltında kaldı. Yaşadıklarını arkadaşlarının da önerisiyle kitaplaştırmıştı. Kitabıyla İsveç Pen'inin Tucholsky ödülünü kazandı.

Asiye Zeybek Güze 1997 yılında İstanbul Terörle Mücadele polisleri tarafından gözaltına alındı. Terörle Mücadele Şubesi'nde iki hafta tutuldu ve bu sırada "bildik" işkencelerin yanı sıra tecavüze de uğradı. Bir süre sonra da yaşadıklarını kitaplaştırdı.

Asiye Zeybek Güzel'in İşkencede Bir Tecavüz Öyküsü... Asiye adlı kitabı ilk olarak 1999 yılında yayınlanmıştı. Üstelik kitap fena da satmamıştı.

İfade özgürlüğünü destekleyen ve prestijli edebiyat ödülleri arasında sayılan Tucholsky Ödülü Asiye'ye verildi. Ödülün Asiye'den önceki sahibi ise Salman Rüşdi idi.

Bu kitapta nasıl gözaltına alındığından, gözaltında neler yaşadığına ve ardından gelen tutukluluk sürecinden bahsediyordu. Korkularını, kaçışlarını, düşüncelerini ve bunalımlarını, her şeyi açık açık yazmıştı.

Ayrıca Asiye bu kitapla bir çok insanın yaşayıp da inkâr ettiği bir şeyi, yani gözaltında tecavüzü hem "sineye" çekmedi, hem de ona karşı savaşını sadece bu kitapla da sınırlamadı. Beş yıl süren tutukluluk, sonu gelmeyen yargılamalar ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'ne başvuru süreci peş peşe sıralandı. 2002 yılında cezaevinden tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı ve tutukluyken kendisine verilen ödülü almak için İsveç'in başkenti Stockholm'e gitti. Ödül töreninden iki gün sonra mahkemenin gıyabında on iki buçuk yıl tutuklama kararı aldığını öğrendi ve bunun üzerine PEN'in Cezaevindeki Yazarlar Komitesi'ne başvurur. Komitenin de yardımıyla "siyasi sığınmacı" hakkını kazandı.

Asiye Zeybek Güzel artık İsveç'in başkenti Stockholm'de yaşıyor. İşkencede Bir Tecavüz Öyküsü... Asiye adlı kitabı ise İsveç PEN'inin Tucholsky ödülünü kazandı. Aynı zamanda kitap Saqi Books Yayınevi tarafından İngilizce'ye çevrilerek yayınlandı. İfade özgürlüğünü destekleyen Tucholsky Ödülü'nün Asiye'den önceki sahibi ise Salman Rüşdi idi.

Yaşadıklarını kitaplaştırması için ısrar edildiğinde ilk birkaç denemede başarılı olamayan Asiye bu süreci şöyle anlatıyor: "21 Şubat 1997 tarihinden başlayarak yazmaya giriştim. Nasıl olacak diye bir kaygıya kapılmadan olayları ve duygularımı, düşüncelerimi; zaman zaman, gün gün hatırlamaya çalışarak devam ettim. Daha önceki deneyimlerimde yaşadığım gerilimli ruh haline kapılmadım bu kez. Bir yoldaşa, bir dosta anlatır gibi yazmaya çalıştım. Ve bu çalışmanın bana çok büyük bir yararı oldu. O süreçte yürüttüğüm birçok tartışma kendimi tekrar tekrar gözden geçirmeme yol açtı. Duygularımı, tepkilerimi, daha bilinçli anlamamı olanaklı kıldı. Kendimi ellerime alarak, gerçeğime farklı bir gözle bakmamı sağladı. Kendimle her karşılaştığımda, üzüldüğüm, ağladığım, eğlendiğim, güldüğüm, kızdığım da oldu ve bütün bunlar beraberinde büyük bir iç rahatlığını ve dinginliğini getirdi.

Çok önemli bir kavgaydı bu ve kazanmıştım."Asiye Zeybek Güzel'in dosyası 17 Aralık 2003 günü Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nde ele alınacak ve karara bağlanarak İstanbul DGM'ye gönderilecek.Asiye, şimdilerde İngiltere'nin başkenti Londra'da kitabının tanıtımıyla uğraşıyor.

üç ekoloji

Yeşil Politika ve Özgürlükçü Düşünce Seçkisi üç ekoloji birinci sayısı çıktı.

Ekim 2003 tarihinde yayım hayatımıza katılan doğa, düşünce, siyaset dergisi açık bir tartışma platformu olarak tanımlanıyor. Üç Ekoloji'nin ilk sayısında küreselleşme, dünya ticareti için yeşil bir alternatif, ekotopya , ekolojik krizimizin tarihsel kökleri, Ekolojizmi çevrecilikten ayırmak yer alan başlıklardan bazıları. Ayrıca Hintli feminist, ekolojist aktivist Vandana Şhiva ile küreselleşmeye karşı ekoloji ve yaşayan demokrasi konulu söyleşi yer alıyor. Söyleşide Vandana Shiva "..Küreselleşme için önem arzeden yeni sömürgecilik, mesela bitkilerin ya da tohumların fikri mülkiyet haklarını elde etmiş durumda. Bu yeni sömürgecilik geleneksel bilginin patentlenmesine izin veriyor. Nehirlerin, su sistemlerinin, yaşamın kendisi de dahil olmak üzere insan yaşamı için elzem olan daha pek çok unsurun özelleştirilmesine imkan tanıyor...Her su içişinizde o suyun haklarını elde bulunduran ülkeye para ödemek durumundasınız. "

Üç Ekoloji seçkisi dört ayda bir yayınlanacak.
Tel: (212) 243 96 26

Hatice Yılmazsoy / Esmeray

BEN kurallarımı belirlerim

Demet Demir'in emekliliği geldi. Hayır, hayır aktivistlikten değil, SSK'dan. Mart ayında cüzdanını eline aldığında, Türkiye'nin emekli olan ikinci transseksüeli olacak... Konuyu onun ağzından dinleyelim dedik...

Demet Demir'in tanımayanımız yoktur. Türkiye'de yıllardır cinsel haklar için mücadele veren bir arkadaşımız. İnsan Hakları Derneği üyesi, birkaç yıl önce ÖDP'den milletvekili adayı olmuş, 2000 yılında merkezi San Francisco'da bulunan Uluslararası Gay Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu tarafından verilen Felipe de Souza ödülünü de almıştı. Onun Hortum Süleyman'a karşı açtığı dava, hala bellekle-rimizde. Demet şu sıralarda yine hummalı bir faaliyet içinde. Bu kez yıllarca harcadığı emeğinin izini sürerek, emeklilik hakkını elde etmeye çalışıyor. Onun emekli olma sürecinde yaşadıklarını öğrenmek için Esmeray'la birlikte çalıyoruz kapısını. Biraz sohbet, biraz dertleşme, zaman geçip, gidiyor...

Demet erkek kimliğiyle yaşadığı yıllarda muhtelif işlere girip çıkmış. Bu sayede kısa bir SSK'lık dönemi olmuş. Böylece başlayan sigortalılık sürecini, daha sonra isteğe bağlı sigortaya dönüştürmüş. Kimi zaman ödemeleri kesintilere uğratsa da, üzerine faiz binse de bir biçimde sürdürmüş ödemelerini. Yedi yıl önce mahkeme kararıyla "Ramazan" kimliğinden "Melike Demir" kimliğine geçen arkadaşımız, iki yıl önce de dilekçe vererek sigorta kartını, bu yeni kimliğine göre değiştirmiş.

Demet, emekli olmaya dört yıl önce yaşadığı uzun işsizlik döneminde karar verdiğini anlatıyor. O dönem öyle zorlu geçmiş ki, gıda yardımı almak zorunda kalmış. Bu dönem ona önemli bir gerçeği göstermiş: Geleceğin ne getireceği belli olmaz. Bu nedenle insanın ufak da olsa bir sosyal güvenceye sahip olması çok önemli. Ailesinin de destek ve önerileriyle, prim borçlarını toparlamaya ve emeklilik güvencesi kazanmak için uğraşmaya başlamış. Annesinin 2 milyar desteği ile 2 milyardan 7 milyara çıkan faizli prim borcunu ödemiş. Hâlâ prim ödüyor ve hesabına göre Mart sonunda emekli olacak. Demet SSK prim ödemelerine gelen zamlardan dert yanıyor; altı ayda bir gelen zamlarla son prim borcu 135 milyona kadar yükselmiş.

Mesleğini sürdürmek

Biz Demet'in emekli olacağını duyunca, Türkiye'de ilk kez bir transseksüel emekli olacak diye düşünmüştük... Ancak Demet'ten öğrendiğimize göre SSK emeklisi ilk transseksüel kendisi değilmiş. İlk SSK emeklisi Bursa'dan başka bir transseksüelmiş.

Demet'ten bu konuda başka şeyler de öğreniyoruz. Avrupa'da kimi ülkelerde SSK benzeri sosyal güvence kurumları, transseksüellerin ameliyat ücretlerini ve çeşitli sağlık masraflarını karşılıyorlar. Yine Avrupa'da "cinsel yönelimini" değiştirenler, daha önce yaptıkları mesleklerini kolaylıkla sürdürüyorlar. Polislik yapanlara da rastlandığını anlatıyor Demet. Türkiye'de yaşayan transseksüeller açısından ise böyle bir imkân yok. O, yıllardır panellerde, toplantılarda, iş yaşamında kendilerine yer verilmesi ve seks işçisi olarak çalışmak isteyenlere de yurtdışında olduğu gibi alanlar tahsis edilmesi gerektiğini, bıkmadan usanmadan anlatıyor.

Bu konuda hala herhangi bir adım atılmış değil.

Türkiye, travesti ve transseksüellerin iş bulamadığı, cinsel yönelimlerinden kaynaklanan zorunlu sağlık giderlerini kendilerinin karşılamak zorunda kaldıkları ülkelerden. Bu durumda travesti ve transseksüellere seks işçiliği yapmaktan başka fazla bir seçenek kalmıyor. Demet de ara ara seks işçiliği yapmış, dokuz aydır da düzenli olarak bu işçiliği yapıyor. "Başlangıçta çok zorlandım. Keşke daha genç iken başlasaydım. Sevmediğiniz bir derse girmeye benziyor. Ama çok şey de öğrendim. Birkaç ay daha sürdürebilirim" diyor.

Kendi durumunun, zengin bir kocayla evlenip, kocalarının özel fahişesi olan ve "ucuz hizmetçilik", diye adlandırdığı koşullarda çalışan kadınların durumundan daha iyi olduğunu düşünüyor ve ekliyor: "Kurallarımı ben belirliyorum."

Sohbetimizin sonunda Esmeray ve Demet hatırlatıyorlar: "Eşcinsellik, travestilik ya da transeksüellik cinsel tercih değil, cinsel yönelim."

kimsenin namusu olmayacağız

Geçtiğimiz ay içinde yine töre cinayeti adı altında Kadriye Demirel'i kaybettik. Kadriye'nin cenazesini de kadınlar kaldırdı. 25 Kasım uluslararası kadına yönelik şiddetle mücadele günü dolayısıyla basın açıklaması yapan kadın örgütleri kadın cinayetlerini kınadı. Töre cinayetleri TCK taslağında ne yazık ki haksız tahrik başlığı altında inceleniyor.

Anayasaya, genel hukuk ilkelerine ve en temel insan haklarına aykırı olan TCK 'nın 462. maddesi konusunda, zamanın 2. Ağır Ceza Mahkemesi Yargıcı Sayın Ali GÜZEL duyarlı davranmış ve anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile maddenin iptali için anayasa mahkemesine göndermiştir. Dava dosyasında özetle şunları belirtmiştir: "Yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, kişiye bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel haklardandır. Özgür iradesi ve tercihleri ile yaşamını sürdüren hele de reşit ve mümeyyiz olan bir bireyin sahipliği ve tahakkümü iddiasından, başkasına yar etmeme egoizminden ve namus temizleme düşüncesinden kaynaklanan bu maddenin hukukun genel ilkelerine uyar yeri bulunmamaktadır..." Anayasa Mahkemesi maddenin iptalini 1998 yılında reddetmiştir.

Ancak şimdi Altıncı Uyum Paketi çerçevesinde, Türk Ceza Kanunu(TCK) tasarısında, namus cinayetlerinde indirimi(1/8) sağlayan 462. Maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Fakat 462. Madde iptal edilirken TCK'nın 51. Maddesinde yer alan genel tahrik hükümlerine atıf yapılmıştır. Benim incelediğim üç yüzü aşkın namus gerekçeli cinayet dosyasında 462. Madde uygulaması çok azdır. Çoğunluk genel haksız tahrik maddesi uygulanarak "ağır haksız tahrik" maddesi uygulanarak cezai indirim yapılmıştır. Bu hüküm hala yürürlükte olup kaldırılmadığı sürece insanın tümlüğü ve insan haysiyeti ile ilgili kavramların toplumun ahlak anlayışı adına yok edilmesi devam edecek. Bekli de o kişiden başka hiç kimseyi ilgilendirmeyen bir cinsi münasebet ilişkisinin önlenmesi bahanesiyle neredeyse failin cezası yok denecek düzeye indirilmek suretiyle suç işlemeye azmettiren toplum anlayışının korunması sürdürülecektir. Buna bir örnek vermek gerekirse: Maktüle ile kocası olan müşteki, kız ailesi izni olmadan medeni nikahla evlenmişlerdir. Maktülenin katledilmesi sanık tarafından plan kurma vaziyetine dayanan taammüden icra olmuştur. Sanık kızkardeşi maktüleyi olay gecesi tanımadığı bir erkekle sokakta gördüğünü, tartıştığını iddia etmiştir. Sanık tüm kurşunları maktülenin başına boşaltmıştır. TCK'nın 51/2. maddesinin tatbiki yönündeki çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir. Görüldüğü üzere nikahlı ve reşit bir kızkardeş bile izinsiz evlilik yaptığı için aile meclisinin ölüm kararı karşısında, erkek kardeşinin ölüm kusan kurşunlarına hedef olmaktan kurtulamamaktadır. Medeni nikâhlı olması erkek kardeşini engelleyemediği gibi mahkemede ağır indirimle bu zihniyet desteklenmektedir. Üstelik bu indirim maddelerinde, pratikte sadece erkeklerin yararlanması gibi eşitliğe aykırı bir durumda ortaya çıkmaktadır.

Yani yalnızca TCK'daki 462. maddeyi kaldırma, kadınların en temel, en vazgeçilmez haklarından biri olan cinsel hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engelleyen ve bu uğurda yaşama hakkını bile yok sayan yerleşik uygulamaları değiştirmeye yeterli olamaz.

Eğer, gündemdeki tasarı namus cinayetlerine ilişkin gerekli düzenlemeler yapılmadan yasalaşırsa, meclis vatandaşların can güvenliğini koruma görevini hiçe saymış olacaktır. TCK 2003 tasarısında namus cinayeti faillerinin ceza indirimlerinden yararlanmalarına olanak tanıyan "haksız tahrik maddesi" namus cinayetlerini cezasız bırakarak, suç faillerine destek vermekte ve kadın katliamlarına neden olan töreleri adeta yasa eliyle meşru kılmaktadır.

Bu tasarı ancak namus nedeniyle işlenen suçları da aynı madde kapsamına alırsa ve söz konusu suçlarda ceza indirimi yapılmayacağını açıkça belirtirse, bu ağır suçların önüne geçmek için caydırıcı bir önlem alınmış olacaktır.

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı, Adalet Bakanlığı Alt Komisyonu'nda görüşülmekte olan Türk Ceza Kanunu yasa tasarısına ilişkin önerilerini bir panelle kamuoyuna duyururken, yapılacak değişikliklerle ilgili olarak hükümeti uyardı.

Amy Spangler / Yelda Yücel

Vampir Avcısı Buffy'e karşı güzel ve bekâr Avukat Ally McBeal

Üçüncü dalganın feminist ikonları

Kentli-okumuş-orta sınıf 70 kuşağının müdavimi olduğu CNBC-E'de yayınlanan Buffy the Vampire Slayer ve Ally McBeal, konuları itibariyle pek birbirine benzemese de, baş karakteri kadın olan ve özellikle yurtdışında yapılan araştırmalarda ve yorumlarda çokça belirtildiği gibi feminist iddia taşıyan iki ayrı dizi. Bizim konuyla ilişkimiz ise biraz tesadüften biraz da *(Cynthia Enloe'nun deyimiyle)* feminist meraktan ileri geliyor. Aslında, Buffy-Ally karşılaştırması ikimizin de sıkı birer Buffy izleyicisi olduğumuzu fark etmemizden sonra ortaya çıkıveren bir proje. Bu iki dizi hakkındaki (özellikle Batı'da yer alan) feminist tartışmaları ve Üçüncü Dalga feminizmine ilişkin görüşleri yazıya dökme fırsatı bulduk...

Buffy, üniversitede feminist sinema çalışmış yapımcı Joss Whedon tarafından feminist bir proje olarak tasarlanmış. Whedon, korku filmlerinin kurban-bakire klişesini tersine çevirmek üzere yola koyulmuş. Filmlerin erkeklerin gözünden çekildiğini söyleyen feminist sinema eleştirmeni Laura Mulvey'den esinlenerek, bu yerleşik anlayışı tersyüz etmeyi amaçlamış. Böylece, "vahşice öldürülen sarışının şu karanlık ara sokaklara girip geceyi geri alma zamanı geldiğini" söyleyen Wedon, güçlü ve aynı zamanda cinselliğinden taviz vermeyen bir kadın kahraman olan Buffy'yi yaratmış.

Buffy, dış dünyanın kötülükleri ile savaşan bir vampir avcısıdır. Hayatı evin dışında, kadınlara yasak olan pis kokulu sokaklarda, ıssız çıkmazlarda ve gecelerin içinde geçer. Bu kız hem sıkı bir dövüşçü (ama süper kahraman değil) hem de ufak tefek oldukça seksi bir kadındır. Otorite karşıtıdır; militer ve bürokratik yapılardan hiç hoşlanmaz. Feminist bir bakışla izlendiği zaman dizide ataerkil yapılar ve bunlara karşı yürütülen bir mücadelenin varlığı farkedilebilir. Örneğin, erkeklerden oluşan ve askeri yönüyle de son derece ataerkil olan "Gözetmenler Konseyi" ile vampir ve iblis gibi yaratıklara karşı devletin kurduğu yeraltı özel harekat timi niteliğindeki "İnsiyatif Örgütü", Buffy'nin zayıflamasına katkıda bulunduğu iki önemli yapıdır.

Ally McBeal ise, Buffy'yle aynı dönemlerde popüler olan ve orta sınıf kentli kadınları kendine bağlamakta Buffy'ye göre daha başarılı olmuş bir dizi. Dizinin baş kahramanı Ally, başarılı bir avukat olmasına rağmen ikili ilişkilerinde kararsız, çelişkili, kendine düşkün ve nevrotik biri,

bir kadın karikatürü: zeki ama şaşkın, güçlü ama duygusal, sevimli ama hırslı, vs. Narsizmin baskın kişilik özelliği olduğu dizide kadın avukatların varlığı ve genelde doğrudan kadınların mağdur olduğu ev içi ve iş yeri davalarının çokluğu yabancı yayınlarda bu dizinin feminist sayılmasına neden olmuş. Oysa, kadın sorunlarının ele alındığı pek çok davada kadın avukatların cinsiyetçi davranması, hatta kadınların aleyhine kocayı, patronu vs.'yi savunması gibi anti-feminist durumlara da az rastlanmıyor.

Bu iki dizideki pek çok karşıtlıktan bir tanesi, eşcinselliğe dair yaklaşımları. Muhafazakar Hollywood'un homofobik korkularının oldukça güçlü bir biçimde sergilendiği Ally dizisinin tersine, Buffy'de lezbiyen bir ilişki alışılmadık bir biçimde uzun bir süre kendine yer bulur; hatta, lezbiyen çift genç bir kıza ebeveynlik bile yapabilir. Ally Mc Beal'de ise, transeksüel bir karakterle haftalarca dalga geçilmesi bir yana, çıktığı bir erkeğin biseksüel olduğunu öğrenen Ally, bu ilişkiden derhal vazgeçer. Asıl önemlisi, Buffy her gün dünyayı kurtarırken, Ally kendini düşünmekten başka herhangi bir şeyi, herhangi bir mücadeleye katkıda bulunmayı düşünemez. "Ben dünyanın kurtarılmasına katkıda bulunmak istiyorum, fa-

kat önce evlenmek istiyorum" sözleri Ally'nin önceliklerini özetler.

Üçüncü Dalga'nın Bir Kolu: Girl Power

Özellikle Amerika'da bu iki dizinin feminizmi üzerine epeyce yazılıp çizildi. Tartışmaların bir yanında Buffy ve Ally McBeal gibi karakterleri, "Girl Power" (Kız Gücü) olarak bilinen yeni feminizmin popüler ikonu olarak benimseyenler, diğer yanda ise bu tür bir feminizme şiddetle ateş püskürenler yer alıyor. Girl Power, kentli-orta sınıf-eğitimli kadınlar arasında özellikle 1990'lı yılların başında ortaya çıktı. Bu akımın esin kaynağı, bir alt kültür olarak gelişen ve daha çok yaptıkları müzikle, fanzinleriyle ve internet sayfalarıyla seslerini duyuran Riot Grrrls (Asi Kzzzlar) akımıydı. Riot Grrrls'ün rock'çı kadın grupları, şarkı sözlerinde kadınların yaşadığı baskı, taciz, tecavüz ve ensest gibi konuları işliyor, kadınlara baskılara karşı yalnız olmadıklarını göstermeye ve mücadele etmeye çağırıyordu. Bu oldukça radikal olan akım ne yazık ki fazla yaygınlaşamadı. Kendilerine açık seçik feminist diyen Riot Grrrls'ün aksine "Girl Power"da bu kadar keskin bir feminizm sahiplenmesi yok. Zaten Girl Power, Riot Girl'ün gücunun zayıfladığı ve daha uysal ve kitlesel olmaya başladığı noktada serpilip gelişmiş bir akım.

Girl Power, kadınların bireysel olarak güçlenmesine vurgu yapar. 1970'li yıllardan bildiğimiz bir tarzda feminist örgütlenmeye ihtiyaç duymaz. "Kendi başının çaresine bakan kızkardeş" akımı da denebilir belki bu yaklaşıma. Bu feminizmde, erkek egemen dünyada kadın olarak varolmanın kendisi başlı başına bir başkaldırıdır. Güçlü ve başarılı olmak ama bir yandan da gönlümüzden geçtiğince seksi giyinmek gibi hal ve tutumlar erkek egemenliğine karşı çıkmanın tezahürü olarak görülür. Örneğin, Buffy, özgür cinsel hayatı, feminenliğini dışa vuran (çoğu zaman deri) giyim tarzının yanısıra kadınlara pek mahsus sayılmayan dövüş ve zeka becerisiyle de bu akımın taraftarlarınca pek sevilir.

Ama madalyonun bir de diğer tarafı var: Buna göre, üçüncü dalga kadın hareketi içinde yer aldığı kabul edilen Girl Power akımı, kitlesel bir hareketten çok üzerine giydiğiniz bir kılık ya da benimseyebileceğiniz bir kimlik ve tarz aslında. Siyaset yapmanın aşağılandığı bir ortamda, sadece kişisel bir yaşam tarzına indirgenen bir feminizm status quo'ya karşı bir tehdit olmaktan çıkıyor ve devrimciliğini yitiriyor. Bunun bir adım ilerisi ise, patriyarkal başarı, güzellik gibi normların yeniden üretilmesi ve feminizmin takıları, giysileri, dergileri, vs. ile kitlesel tüketimin hizmetine girmesi anlamını taşıyor.

Örneğin, feminist Rachel Fudge, Bitch (Sürtük) dergisindeki bir yazısında, pazarlamacıların ve yaygın medyanın Girl Power kavramını "seyreltilmiş kadın gücü" yani bir tür sahte feminizm olarak kullanmasından ve bunu geçerli feminizm olarak sunmasından duyduğu rahatsızlığı dile getiriyor. Ona göre, Girl Power feminizminin bu şekilde sunumu "bazı kadınların savunma sanatını öğrenmektense, üstüne 'kızlar kıça bir tekme atar' yazılı tişört giymeyi tercih etmesine" yol açtı. Bazı genç kızlar için Buffy gibi güçlü bir kadın olmaktansa, Buffy'nin görünüşüne ve Willow'un tütsü çubuklarına sahip olmak yeterlidir.

Üçüncü dalganın başucu kitabı "Manifesta"nın yazarları Baumgardner ve Richards ise bu tür eleştirilere, vurgunun artık feminist hareketten feminist bir yaşam tarzına kaymış olduğunu söyleyerek cevap veriyor. Onlara göre bu, kadınların hayatında bir yere oturmayan kuramdan bizzat yaşam pratiğine doğru bir kaymaya işaret ediyor.

Buffy ve Ally Feminizmi

Ally'nin feminizmi, olsa olsa yukarıda bahsettiğimiz üçüncü dalganın en kötü örneği olabilir ancak. Kendini kurtarmış, şimdi hayatının erkeğini arayan, bağımsız ve yalnız kadın Ally. Tıpkı bir diğer nevrotik kadın karikatürü ve son donem (girl power) feminist ikonlarından biri sayılan Bridget Jones gibi.

1998 yılında Time dergisi feminizmin ölümünü ilan ettiğinde feminizmin bir kitle hareketi olmaktan çıkıp kendi dertlerinden yakınıp duran bir güruh kadından ibaret kaldığını öne sürmüştü. Ancak Buffy ve Ally'yi karşılaştırdığımız zaman ikincisinin bu görüşu daha çok doğruladığını görüyoruz. En azından, Buffy'nin işleri yürütme tarzında kollektivizmin tercih edilmesi feminist örgütlenme biçimiyle ilişkilendirilebilir. Ally ise aksine daha çok kendi sorunlarıyla meşgul olan bir kadın ve dizideki kadınlar arasında zaman zaman bir dayanışma olsa da, aralarında yoğun bir kadın rekabeti söz konusu.

Bütün bunlara rağmen, Ally dizisi çok sayıda kadını kendine bağlayabiliyor çünkü bu tip dizilerde kadınlara bireysel kurtuluş özlemleri ve sahte bir romantizm pazarlanıyor. Oysa, bireysel kurtuluş hikayeleri, ev içi sömürü, taciz ve tecavüz, ücretlerin düşüklüğü gibi sorunlara; cinsel yönelimleri, siyasi tercihleri yüzünden baskı gören kadınların sorunlarına çözüm önermiyor. Bireyselliğe ve bedene yapılan aşırı vurgu, toplumsal değişim ve eylemlilik gerektiren konularda körlük ve atalet yaratıyor. Tıpkı, "çocuk da yaparım, kariyer de" diyen son dönem reklam sloganında olduğu gibi, güç ve bağımsızlığın kadınların kendi ellerinde olduğu söylemi, bu bağımsızlığın kreş, işyerindeki sorunlar gibi maddi temellerini perdeliyor.

Turkcell'in çizdiği sınırlar içinde "özgür" olan Nil Karaibrahimgil'in de kendisini Buffy'den çok, Ally McBeal ve Bridget Jones'a benzetmesi çok manidar doğrusu.

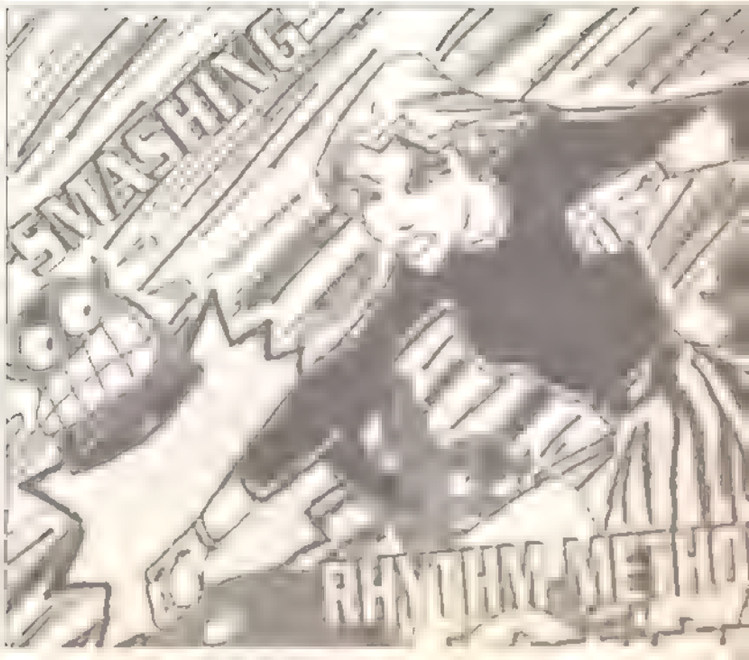

Firdevs Hoşer

reform değil, özelleştirme

Kamu Yönetimi Reformu tartışması yeni bir tartışma değil. Memleketimizde her konu, öncelikli ilgilendirdiği kesimler tarafından tartışılmaya havale edildiği için bu reform paketini de tartışmak memurlara bırakıldı. Ancak mevzu kadınları da yakından ilgilendiriyor. Taslak hazırlama komisyonunda yer alan Yard.Doç.Dr. Kadriye Bakırcı Firdevs Hoşer'in sorularını yanıtladı.

Nedir bu kamu yönetimi reformu meselesi?

24 Ocak Kararları ile ekonomik liberalizasyon programları uygulanarak devleti küçültme çabalarına girilmiş, 80'den günümüze kadar da devleti idari ve siyasal olarak küçültme söylemleriyle liberalizasyon politikaları yaşama geçirilmeye çalışılmıştır Bu çerçevede AKP hükümeti kamu yönetimi reformu ve kamu personel reformunu uygulamaya geçirebilmek için çalışmalar başlatmış ve bazı kanun taslakları hazırlanmıştır.

Kamu personel reformu hazırlığının üç ayağı var: Kamu yönetimi temel kanunu, personel rejimi yasası, yerel yönetimler yasası. Bu üç konuda da değişiklik tartışması yıllardır gündemde. 1994'ten beri iyice gündeme girdi. Sizce neden tartışma tekrar alevlendi. AB uyum yasalarıyla bir ilgisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Dediğiniz gibi, merkezi idarenin küçültülmesi ve yerel idarelerin güçlendirilmesi amacıyla çıkarılacak olan bir yerel yönetimler kanunu, Devlet Memurları Kanunu nu değiştirmeyi hedefleyen Kamu Personel Reformu Kanun Taslağı ve temel ilkeleri belirleyen Kamu Yönetimi Temel Kanunu bu hazırlıkların üç ayağını oluşturmaktadır.Daha önce de söylediğim gibi bu çalışmalar 1980'de başlayan sürecin bir devamıdır Bu tartışmanın son zamanlarda alevlenmesinin nedeni, AB mevzuatına uyum değil, IMF'ye verilen sözlerin yerine getirilmesi gayretidir. Nitekim hazırlanan Kamu Personel Reformu Kanun Taslağı Avrupa Birliği mevzuatıyla uyum içinde olmak bir yana aykırıdır. Hazırlık çalışmaları esnasında da böyle bir kaygı taşınmamıştır. Kamu hizmeti kavramının daraltılması, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin hızlandırılması ve hem memur güvencesinden yoksun hem işçilik haklarından yoksun bir idari sözleşmeyle çalışanlar grubu yaratılarak, kamu kesiminde IMF'ye verilen taahhütler çerçevesinde personel azaltma yoluna gidilmek istenmektedir

Bu yasal değişiklikten çalışanlar sizce nasd etkilenecek? Özellikle memur statüsünde olan kamu çalışanla-

rı açısından değerlendirir misiniz?

Kamu kesiminde çalışanlar, hukuksal statüleri açısından üç grupta yer almaktadırlar. Bunlar, memurlar, işçiler ve sözleşmeli personeldir.Kamu Personeli Reformu Kanun Taslağı ile memur kavramı daraltılmaktadır.Yalnızca kamu gücü kullanan ve onlara yardımcı olan bir grup, memur statüsünde çalıştırılacaktır.İdari iş sözleşmesiyle birer yıllık süreyle çalışan, iş güvencesinden ve grev ve toplu iş sözleşmesi haklarından yoksun, kaderi amirlerinin kararlarıyla belirlenecek olan, Avrupa Birliği Yönergelerine ve Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerine aykırı bir çalışma biçimi asli çalışma biçimi haline getirilmektedir.Kamuda işçi çalıştırılmak istenmemektedir Ancak mevcut çalışanların (memur ve sözleşmeli personelin) kazanılmış haklarına dokunulması sözkonusu değildir.Bunların emeklilik yoluyla tasfiyesi hedeflenmektedir

Kamu Personeli Reformu Kanun Taslağının hazırlık komisyonunda yer aldınız.Ne gibi tartışmalar yaşadınız.Komisyonda sizden başka kadın var mıydı?

Mevcut taslak pek çok konuda sorunlu. Mevcut taslakın Anayasa'ya, Türkiye'nin imzalamış olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmeleri ve Avrupa Birliği mevzuatına aykırı olduğunu düşünüyorum.Memur statusunun daraltılması bence de bir gereksinim; fakat geçici ve istisnai işlere özgü olan idari iş sözleşmesiyle çalışma statusunun asli çalışma biçimine dönüştürülmesi, işçi olarak çalışması gereken kişilerin, grev ve toplu sözleşme haklarından yoksun olan sözleşmeli personel olarak çalıştırılması yanlıştır. Ben bu Tasarı'nın uzun yıllardır siyasal nedenlerle çözülmekten kaçınılan işçi-memur-sözleşmeli personel ayrımı sorununu halledebilmesini, AB mevzuatına, Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerine uygun birtakım kurumların kanuna dahil edilmesini, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nda da bazı değişiklikler yapılmasını umuyordum. Temel ve sağlıklı amaç da bu olmalıydı. Ancak ne yazık ki Kanun Taslağının temel hedefi IMF tarafından şişkin bulunan ve hepimiz tarafından verimsiz oldukları kabul edilen mevcut personel sayısının azaltılması olmuştur. 1970'li yıllardan beri tartışılan işçi-memur-sözleşmeli personel ayrımı sorunu daha da karmaşık hale getirilmiştir.Sağlık personeliyle ilgili olarak bu yıl yürürlüğe giren 10.7.2003 tarihli 4924 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması Hakkında Kanun ile de hukuksal garabet sayılacak düzenlemelerle ve Anayasa'ya aykırı olarak aynı yaklaşım ve zihniyet yerleştirilmeye çalıştırılmaktadır.

Benden başka kadın olarak Devlet Personel Başkanı ve bir sekreter arkadaşımız komisyon üyesiydi.

KESK' de dahil birçok kurum ve kişi tasarının kadınları doğrudan ilgilendirmediğini iddia ediyor. Ve tasarı klasik söylemlerle kabaca emekçi kesim aleyhine hazırlanan özelleştirme politikalarının bir parçası olarak değerlendiriliyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kastettikleri Kamu Yönetimi Temel Kanunu mu bilemiyorum.Öyle bile olsa Kamu Yönetimi Temel Kanunu'nun da kadın sığınmaevlerinin statüsü konusunda değişiklikler yaratacağı söyleniyor. Bu konunun anayasa veya idare hukukçuları tarafından daha iyi değerlendirilebileceği kanısında olduğum için, ben Kamu Yönetimi Temel Kanunu ile ilgili bir yorumda bulunmak istemiyorum Ancak iş ve sosyal güvenlik hukuku uzmanı ve Kamu Personeli Reformu Kanun Taslağının hazırlık komisyonunda yer almış bir kişi olarak, Kamu Personel Reformu Kanun Taslağı nın hem getirdiği kısmi süreli (part-time) çalışma biçimiyle -ki kısmi süreyle çalışanların büyük çoğunluğunu Dünya'nın her tarafında kadınlar oluşturmaktadır- hem de cinsiyet ayrımcılığı yasağı konusuna yaklaşımıyla kesinlikle kadınları doğrudan ilgilendirdiği kanısındayım.

Taslak'ta kadınlarla ilgili özel düzenlemeler var mı?

Bu Taslağın işçi-memur-sözleşmeli personel ayrımı sorununu halledebilmesi yanında, Avrupa Birliği mevzuatı, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler sözleşmeleri çerçevesinde doğrudan ve dolaylı cinsiyet ayrımcılığı yasağı ile ilgili düzenlemeleri içermesini de umuyor ve istiyordum. Ancak cinsiyet ayrımcılığı yasağı ile ilgili düzenlemelere yer verilmesi yönündeki talebim kabul edilmedi. Ben, muhalif kaldığım hususları ve ayrımcılık yasağına ilişkin düzenlemelere gereksinim olduğu yönündeki düşüncelerimi Devlet Bakanı sayın Mehmet Ali Şahin'e de ilettim. Hazırladığımız Taslak üzerinde daha sonra tekrar çalışıldı. Bu arada bu yönde düzenlemeler Taslak'a dahil edildi mi bilemiyorum. İş Kanunu'ndaki cinsel tacize ilişkin yetersiz bulduğum düzenleme ise aynen Taslak'a dahil edildi. Bir de analık izniyle ilgili bir düzenleme var. Kadınlara doğumdan önce yedi, doğumdan sonra yedi hafta olmak üzere analık izni getirilmekte.Bu konuda da Avrupa Birliği ülkelerindeki yeni eğilimlerin gerisinde kaldık.

ayşe düzkan

feministler nasıl örgütlenir?

her siyasal örgütlenme, kendi dışındaki örgütlenme modellerinden ve biçimlerinden yararlanmakla birlikte kendi ihtiyaçlarına ve hedeflerine uygun biçimlerde örgütlenir. bu feministler için de geçerli.

kadın kurtuluş hareketi, patriyarkayı ortadan kaldırmayı, kadınlarla erkekler arasındaki egemenlik ilişkisini ortadan kaldırmayı hedefler. kadınların kurtuluşu, patriyarkanın tasfiyesi karmaşık ve zorlu bir süreçtir. hukuktan eğitime, üretimden, edebiyata, yani sık tekrarlanan bir terimle, yataktan meclise kadar uzanan bir dizi mücadele alanını ve tarzını içerir.

kadın kurtuluş hareketinin öznesi, adından da anlaşılabileceği gibi kadınlar. dolayısıyla feminist örgütlenme, yalnızca kadınlardan oluşur.

böyle bir dergide yazılan böyle bir yazıda böyle bir cümle kurmak zorunda olmamız bile aslında nasıl büyük bir ideolojik saldırı ve karmaşa karşısında olduğumuzu gösteriyor. ancak tam da bu yüzden bu cümlenin devamını getirmek zorunda hissediyorum kendimi.

kadın kurtuluş hareketinin erkeklerden bağımsız örgütlenmesinin birden fazla sebebi var.

bunlardan birincisi, demin de ifade ettiğim gibi, adı üstünde kadın kurtuluş hareketi. kimse işçi hareketi içinde patronların yer almasını aklına bile getirmez. bir örgüt olarak tüsiad ya da patron olduğu herkesçe bilinen bir kişi, bir sendika toplantısına, devrimci bir örgütün çalışmasına ya da 1 mayıs mitingi'ne gelmeye kalkışsa kabul görmez. ama erkeklerin kadın eylemlerinde yer almaması onlara yönelik büyük bir haksızlık, "aşırı" bir tutum olarak görülüp lanetlenir.

patriyarka tıpkı kapitalizm gibi bir sistem. bu sistemden çıkarı olanlar, bu sistemin egemenleri bir toplumsal kategori ve bireyler olarak erkekler tabiatıyla. bu maddi bir durum, bir erkeğin düşüncesindeki değişiklikler onun bu konumunu ortadan kaldırmaz. bir patron bir sendikanın kapısından içeri girip işçilerin mücadelesini desteklediğini iddia ettiğinde bu desteğini somut olarak göstermesi, yani sermaye sahibi olmaktan kaynaklanan çıkarlarından vazgeçmesini beklemek çok normaldir (düşünün, sakıp sabancı petrol-iş'in kapısını çalmış...)

ancak bir erkeğin erkek olmaktan kaynaklanan çıkarlarından vazgeçmesi daha zor ve karmaşık ve neredeyse imkânsız bir süreç. çünkü sınıfsal aidiyet üretim araçlarının özel mülkiyetine dayanmakta olup, en azından teorik olarak değiştirilmesi mümkün. bir patron iflas ettiğinde ya da servetini herhangi bir biçimde kaybettiğinde pekala emekçi konumuna düşebilir (tersi biraz daha zor, neredeyse imkânsız!) ancak patriyarkal sınıflar arasında böyle bir geçiş söz konusu değil. çünkü cinsiyet, tıpkı ırk gibi biyolojik bir parametreye dayanır. yani kadın olarak doğduğunuz andan itibaren –cinsiyet değiştirme ameliyatı falan yaptırmazsanız- kadın olarak yaşar ve ezilirsiniz. aynı şekilde, bir erkeğin erkek olmaktan kaynaklanan çıkarlarından ve kadınlar üzerinde oluşturduğu baskıdan hatta sömürüden vazgeçmesi neredeyse mümkün değil. kaba fakat açıklayıcı bir örneğe başvurmak istiyorum. dünyanın en feminizm yanlısı erkeği, ıssız bir sokakta, gece, tesadüfen tansu çiller'in arkasında yürüse onu pekala korkutabilir. bunu istemiyor olması kuvvetle muhtemeldir, tansu çiller de ihtimal ki gece vakti, ıssız sokaklarda dolaşmıyordur. ama yine her erkek, tansu çiller'i "orospu!" diye aşağılama hakkına sahiptir ve tansu çiller'i bundan hiçbir koruma görevlisi veya servet koruyamaz. dolayısıyla, erkeklerin patriyarka karşısındaki konumlarını tamamen değiştirmeleri, somut ve maddi hayatta kadınların "tarafına" geçmeleri mümkün olamıyor.

denebilir ki, ulusal hareketler içinde, ezen ulustan insanlar yer alabiliyor. doğrudur. ancak ulusal baskı, kapitalizmin bir sonucu olmakla birlikte bu sistemin temel çelişkisi değil. ulusal farklılık, sınıf ve cinsiyet farkı gibi, bir sistemden kaynaklanmaz. bu çelişki genellikle belirli bir ulus-devletin başka bir ulus üzerindeki egemenliğinden kaynaklanır ve bu egemenliğin o ulus-devletin vatandaşları tarafından, milliyetçilik benzeri ayrımcı ideolojilerle onaylanmasıyla güçlenir. yani aslında hepimizin bildiği gibi, "halklar kardeştir" ama gerek kapitalist, gerekse patriyarkal sınıflar arasında, yani burjuvaziyle proletarya ve kadınlarla erkekler arasında uzlaşmaz çelişki vardır.

kadın kurtuluş hareketi, kadınlarla erkekler arasındaki bu uzlaşmaz çelişkiyi, bu egemenlik ilişkisini tasfiye ederek ortadan kaldırmayı hedefler. yani, şu andaki erkeklerin kadınlara düşmanlık ettiği, onları sömürdüğü, baskı altına aldığı ve onlara şiddet uyguladığı durumu ortadan kaldırıp iki cinsin gerçekten birbirlerini sevip anlaşabilecekleri ve birarada yaşayabilecekleri bir dünyayı hedefler. ancak bunun için kadınların bugün varolan çelişkiyi farketmeleri ve erkeklerden ayrı örgütlenmeleri gerekmekte.

bunlar teorik sebepler. kadınların erkeklerden bağımsız örgütlenmelerinin bazı pratik sebepleri de var

içinde yaşadığımız toplum ezilenleri bilgiden mahrum bırakmış. kadınlar bunun dışın-

da bir de özgüvenden yoksun yetiştiriliyorlar. bunun bir sonucu olarak, eşit sayıda kadın ve erkeğin birlikte olduğu bir ortamda konuşanlar ve yönetenler çoğunlukla erkekler oluyor. yani bir başka deyimle, hangi amaç için olursa olsun, kadınlarla erkeklerin biraraya geldikleri durumlarda patriyarkal ilişkiler yeniden üretiliyor.

kadınların gelişmesi, sözlerine, seslerine ve hedeflerine sahip çıkmaları ancak bunun dışında bir ortamın yaratılmasıyla mümkün olabilir. kadınlar, erkeklerin egemenliğine karşı mücadele edebilecek gücü, ancak başbaşa kaldıklarında toplayabilirler.

bir pratik sebep daha var. kadınların üzerindeki baskı ve şiddetin büyük bir kısmı özel alanda yaşanır. kadın kurtuluş hareketinin önemli bir işlevi ve faaliyeti de bu şiddeti ve bakıyı açık etmek ve buna karşı mücadele etmektir. kadınların erkeklerin olduğu bir ortamda özel alanda yaşadıkları şiddet ve baskıdan bahsetmeleri büyük bir güçlük içerir.

ama tekrar başa dönersek, bu pratik sebepler, siyasi sebeplerin yanında fazla önemli değil. bizler bütün ezilenler gibi kendi kurtuluşumuzun öznesiyiz ve kurtuluşumuzu kendi başımıza ve tabii ki bizi ezenlerden bağımsız olarak öreceğiz.

feminist örgütlenme hakkında söylenecekler bununla sınırlı değil muhakkak ki. önümüzdeki sayıda bu konuyu tartışmaya devam edebiliriz ancak bu konuyu bitirmeden karma örgütlerde feminist çalışmayla ilgili de birkaç şey söylemek istiyorum. yukarıda da ifade ettiğim gibi herhangi bir karma örgütün feminist örgütlenmenin aracı olması mümkün değil. feministler karma örgütler içinde ancak bir "eğilim" olabilirler.

burada önümüze iki farklı yapı çıkıyor; bunlardan bir tanesi sendikalar, meslek odaları, öğrenci dernekleri benzeri demokratik kitle örgütleri. buralarda nasıl ki bir sürü siyasi grup çalışıyorsa, feministlerin de kendi talepleri ve programlarıyla çalışma yürütmeleri anlaşılır bir şey; ancak bu çalışmanın genellikle olduğu gibi kadınların temsiliyle sınırlı kalmaması ve izninizle tekrar altını çizeceğim; o örgütün feminizmin aracı değil alanı olduğunun akılda tutulması gerekiyor.

partiler, gruplar ve benzeri siyasi örgütlenmelerde ise durum farklılaşıyor. karma bir sol grubun ve siyasi partinin feminizmin aracı olması tabii ki mümkün değil. böyle bir yapıyı bir alan olarak görüp yapılabilecek çalışmalar da sınırlı. çünkü bir karma partinin feminizmin programının tamamını kapsaması mümkün değil, ancak feminizmle çelişmeyen, feministlerin belirli taleplerini içeren bir hat izleyebilir böyle bir parti ya da grup. bu yönde yapılabilecek çalışmalar da sınırlı ve örgütlü bir feminist çalışmanın yerini tutamaz. ortasayfamızdaki tartışmada da bu konuda görüşler bulabilirsiniz.

son olarak da erkeklerle ilgili bir söz etmek istiyorum. erkekler feminist olamaz ama feminizm yanlısı olabilirler ve bunu politik biçimlerde ifade edebilirler. batı avrupa'da feminizmin yükseldiği dönemlerde iktidarından vazgeçmek isteyen erkeklerin kurduğu gruplar varmış. ancak böyle çabaları, erkeklerde karşımıza çok sık çıkan, kadın kurtuluş hareketinin parçası olamadığı için isyan etme eğilimiyle karıştırmamak gerekiyor. birincisi kendini sorgulamayı, düşünmeyi, çaba göstermeyi içeriyor, ikincisi ise hiçbir şeyden dışlanmama arzusunu, her şeyi elinin altında tutma isteğini, bütün "oyuncakları" şımarıklığını. bizler ideolojik olarak kendimizi güçlendirdikçe böyle şeylere cüret edenler tabii ki olacaktır yine ama başımızı ağrıtmaya cesaret bile edemeyeceklerdir.

6. Kadın Sığınakları Kurultayı

giderek büyüyoruz

Kırk yedi kadın örgütünden altmışın üzerinde katılımcı, uzun tartışmalar, çalışma grupları, talepler, eylem planları, deneyim alışverişleri, bu yıl altıncısı yapılan kadın sığınakları ve danışma merkezleri kurultayı dolu doluydu. Biz de elimizde Pazartesi'yle oradaydık.

Tüm Türkiye'de TCK, Kamu Yönetim Reformu Yasa Tasarısı taraflarca didik didik tartışılırken kadınlar da Ankara'da, meclisin burnunun dibinde hem de kimi kadın bakan ve milletvekillerini de ağırlayarak bu yıl 6. Kadın Sığınakları Kurultayını gerçekleştirdi.

Kurultay'a ev sahipliğini Ankara Kadın Dayanışma Vakfı yaptı. Üç gün süren kurultayın ilk gününe Bakan Güldal Akşit'in katılımı ve yaptığı konuşma kurultayın tartışılan konuları arasındaydı. Kurultayın ilk günü basına ve gelen herkese açık yapılırken ikinci ve üçüncü gün yapılan oturumlar kapalı oturum olarak düzenlendi. İlk gün kurumların kendilerini tanıttıkları konuşmalar kurultaya ilk kez katılan kadın örgütü sayısının arttığını gösterdi. İkinci gün bir önceki kurultayın değerlendirmesinin yapılmasının ardından çalışma gruplarının oluşturulması tartışması uzun zaman aldı. Dört ana başlıkta (1-kadın danışma merkezleri ve sığınakların yapılması, işleyişi. 2-şiddete karşı ortak politika ve stratejiler, kampanyalar, eylemler. 3-kamu yönetimi reform tasarısı ve yerel yönetimler yasa tasarısı. 4-ekonomik şiddet.) toplanan çalışma grupları ikinci günü yoğun tartışmalarla geçirdi. Tartışmalar sonucunda hazırlanan öneri ve bildiriler, üçüncü gün okunarak kurultay bildirisi hazırlığına geçildi.

Buraya kadar yazdıklarımız kurultayın genel geçer bir özeti. Kadın sığınmaevleri ve dayanışma merkezleri kurultayı altı yıldır kurultay yapıyor Geçtiğimiz yıllarda danışma merkezleri vurgusu bu denli çok değildi. Ama sanırız ki sığınmaevi açmak özellikle de bağımsız kadın sığınağı açmak giderek zorlaştığı için danışma merkezlerinin sayısında bir artış var. Birçok merkez hedefleri sığınak açmak olduğu halde maddi problemlerden, yeterince destek bulamamaktan dolayı sadece danışma merkezi olarak hizmet veriyor. Ülkemizde danışma merkezlerinin önemi yadsınamaz. Birçok kadın şiddete uğradığında ilk elden kendisine yalnız olmadığını hissettirecek bir ses duymak için danışma merkezine ihtiyaç duyuyor. Dolayısıyla danışma merkezlerinin, sığınak çalışmalarının ve açık olan sığınakları ayakta tutabilmenin önemi bir kez daha ortaya çıkıyor.

Bu ve benzeri kaygılar dolayısıyla kadınların yaşam koşullarının düzeltilebilmesi, sığınakların açılışındaki maddi zorlukların daha kolay aşılabilmesi için yeterli kaynakların devlet tarafından yaratılmasının zorunluluğu belirtildi. Bu kaynakların yalnızca kadınların menfaatine kullanılmasını sağlamak için kadın örgütlerinin taleplerini devlete dayatmaları ve bu konuda nasıl bir yol, yöntem izleneceğine dair kadınların aralarında tartışıp anlaşarak adım atmalarının zorunluluğu ve bundan sonraki kurultayların konu başlıklarından birinin de bu talebin şekillendirilmesi olması üzerine konuşuldu.

Kurultayda alınan kararların takibi ve bu kararların daha hızlı hayat bulması için bundan sonra ara toplantıların yapılması kararlaştırıldı. İlk ara toplantı 11 Nisan 2004'te Mor Çatı'da yapılacak.

Unutmadan, Kadın Sığınakları Kurultayı her yıl Kasım ayı içinde yapılıyor. Nedeniyse dünyada Kadına Yönelik Şiddete Son Gününün 25 Kasım olması.

Az ya da çok, güçlü ya da zayıf, mühim olan ilk adımın atılması ve adımların devamlı olması değil mi?

Emeği geçen herkese buradan bir kez daha teşekkürler.

patriyarka tarih ataerkillik sistem ideoloji

Bir grup feministin kadın kurtuluş hareketi ve feminizm üzerine yaptığı tartışmanın ikinci kısmını yayınlıyoruz. Feministler, patriyarka, ataerkillik, tarih ve ideoloji ilişkisini tartışıyor...

Ayşe Kısmet: Kadın hareketi mi kadın kurtuluş hareketi mi sorusuna, bizim cevabımız kurtuluş hareketi. Kadınların verecekleri özgürlük mücadelesi, kadınların eril olan her şeye yönelik mücadelesi. Yani ataerkilliği bir biçimde hayatın her alanında gören bir bakışımız var. Bizim için ataerkillik, eviçindeki sömürüyü açıklayan patriyarka gibi bir kavram değil. Sümerlerin Ziguratlarında üretilen eril siyaset ve kurumlaşmadan kaynağını alıyor. Yanı sıra farklı ideolojiler de, iç içe geçerek eril iktidarı güçlendiriyor. Bu iktidarı işyeri, sokak, dil, kültür vb birçok alanda yaşıyoruz; evde de yaşıyoruz. İktidar, sömürü ve şiddet, yaşadığımız birçok alanda açık ve tanımlanabilir; fakat ev içinde erkekliğin meşrulaştırdığı, kadınlara mahsus işler. Ama ataerkilliği sadece evde, eviçi sömürü olarak algılamamak gerekiyor. Bir bütün dünya sistemi olarak ataerkilliğin içinde milliyetçiliğin, cinsiyetçiliğin vb. ideolojilerin olduğunu ve bunun karşısında kadınların sadece kadın oldukları için değil, çelişkilerini saptayıp, kendi doğrularını, ideolojilerini, yöntemlerini belirleyip bunun üzerinden mücadele etmeleri gerekir. Ataerkilliğin milliyetçilik vb. çeşitli ideolojilerle içini doldurduğu karmakarışık hale gelmiş bütün ideolojiler, kadınları ve erkekleri ve bütün bir doğayı ve doğayla aslında kültürü birbiriyle çelişki hale getiren, kadınla erkeği çelişki haline getiren tarihsel toplumsal bir süreç. İnsanlara toplumsal kimi alışkanlıklar kazandıran bunun içinde devlet sistemlerinin, sosyal ve siyasal sistemlerin olduğu bir şey. Buna karşı sadece yasalara karşı hak mücadelesi, yalnızca sosyal alanın herhangi bir yerine yapılan müdahale ya da yalnızca siyaset kurumuna yapılan müdahale yetersiz kalıyor. Bunu da, insanın kendi içinde sürdürdüğü bütün tarihsel koşullarıyla ve toplumsal durumuyla hesaplaştığı ve buradan kendisine ilişkin bir yargıya vardığı, kendisini çözümlediği ve kurtuluşunu sağladığı bir süreç olarak düşünüyoruz. Kendi başına bir özgürlük anından ziyade, çatışmalı bir süreç olarak algılıyoruz. Zaman zaman Amargi içinde yaşadığımız, zaman zaman da diğer kadın gruplarında gözlemlediğimiz, eleştirdiğimiz bir şey var. Kadınların biraraya geliyor olması bana ve Amargi'ye göre tek başına kadın kurtuluş hareketinin göstergesi ya da feminist bir şey değil. Orada hakikaten evet, kadınlığı anlatan, ama aynı zamanda, kadınlık durumuyla erkekliğin ve geleneksel kadınlığın yarattığı her türlü kadınlık durumuyla, her türlü geleneksel yapıyla çatışan bir durum olmalı. Çatışan ama aynı zamanda çözümleyen ve bir sonuca ulaştıran. İllâ devrimsel bir durumdan bahsetmiyorum. Farklı farklı duygular, yeni duygular yaratıp, oradan insanlar kendilerinin farkına varmalılar diye düşünüyorum. Kurtuluş hareketinden veya feminizmden kastettiğim böyle' bir şey. Farklı hayat deneyimleri yaşayan kadınlar bir araya geldiklerinde oh ne güzel biz artık kadın kurtuluş felsefesini iyi tartışırız, hayatı kurtarırız, anlamında söylemiyorum. Muhakkak orada binlerce yılın yarattığı milyonlarca çelişki vardır. Bütün bunların çatışmasının yarattığı bir şey ortaya çıkmalı diye duşunuyorum. Yalnızca cinsiyetçilik üzerinden mücadele kadınlar açısından eksik bence. Evet kadınlık durumu çok elzem ve önemli ve kadınların kurtulmayacağı bir devrime tabii ki inanmıyorum. Kadınlar yalnızca cins olarak sömürülmelerinden kaynaklanan durumları tartışarak da kadın kurtuluş hareketi denen şeyi yaratamazlar diye düşünüyorum. Feminizm dediğimiz şey aslında anti- militarist, cinsiyetçilik karşıtı, heteroseksizme de karşı olan vb. insanın doğasıyla ve kültürün doğayı zaptetmesine karşı olan buna alternatif üreten yeni bir durum yaratan bir şey olmalı diye düşünüyorum.

Necla: Bir şey sormak istiyorum; genel olarak kadın kurtuluş hareketi denilsin diye bir şey çıktı. Peki, bunun bizim açımızdan da bir tarihselliği var mı? Yani Türkiye açısından artık kadın kurtuluş hareketi diyebileceğimiz bir zaman var mı? Bunu şu açıdan soruyorum. Osmanlı doneminde yapılmış bir takım hareketleri ya da Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan birtakım hareketleri, kadın hareketi içerisine alıyoruz. Ya da İKD' yi. Ama bunlar bir tarihsel-

liği olan şeyler mi bizim açımızdan?

Ayşe Düzkan: 80 sonrası ilk gruplarla başlatılabileceğini düşünüyorum. "Canım küçük bir grup kurulmuş, hareket mi?" deniyor. Ama bizzat feminizmin özü de böyle bir şey zaten. Ayşe'nin söylediklerleriyle ilgili bir şey söylemek istiyorum. Patriyarka bir sistem. Çok fazla sistem yok. Patriyarka ve kapitalizm, iki tane işte. Patriyarkadan kastettiğim, erkeklerin; kadınların ve çocukların emeğine karşılıksız olarak el koyduğu üretim biçimi ve bütün toplumun buna göre örgütlenmesini kastediyorum. Kapitalizm diye sermaye sahiplerinin, emeğinden başka geçinecek hiçbir şeyi (işsizler de aynı kategoriye giriyor, sayıları da çok arttı.) olmayanları ücretli sömürdüğü sistemi kastediyorum. Birinde ücretsiz, diğerinde ücretli sömürü var. Bir de patriyarkal sömürü sadece evde olmuyor. Örneğin tarlada da olabiliyor.

Necla: Ben sadece iktisadi bir sistemin değişmesi durumunda öteki iktisadi ortamın kalkmadığını vurgulamak açısından söyledim. Yoksa patriyarkayı tanımlarken de iktidar sömürü ilişkisi ya da kültürel bağımlığı dışlayan bir şeyi kastetmedim.

Ayşe Düzkan: Evet, ona katılarak söylüyorum. Sistemler var, rejimler var. Mesela demokrasi ve diktatörlük rejimdir. Patriyarkanın içinde de böyle farklı rejimler var. Mesela İstanbul'da herhangi bir şekilde sevgilinle buluşabilirsin, bir işte çalışabilirsin. Daha arkaik bir patriyarkal ilişkide babanın uygun gördüğüyle evlenirsin. Yani sistemden sonra ikinci kavram rejim. Üçüncü bir şey, ideoloji. Şimdi milliyetçilik ideoloji, cinsiyetçilik ideoloji, militarizm büyük ölçüde öyle. Heterosekisizim bir ideoloji. Bunlar da bu sistemler sebebiyle var. İzninizle alt yapı üst yapı demek mecburiyetindeyim. Tarih içinde bir takım kırılmalar oluyor tabii. Patriyarka bir yere gidiyor, bazen bir ideoloji başkalaşıyor ama bütün bu ideolojiler bu iki sistemden de etkileniyor. Yani mesela Türkiye'de son on yıla baktığımızda kapitalizm kadınları mümkün olduğu kadar dışarı, ücretli alana çıkarmaya çalışıyor. Çünkü iyi çalışıyorlar ve ucuz işçiler. İstediğinizde de atabiliyorsunuz. Patriyarka onları evde tutmaya çalışıyor. Az eğitimli, mesleği olmayan kızlar vardır ya hani bir işten otekine, habire iş değiştirirler. Babası evde tutmak istiyor çünkü gözü açılacak vs. O patriyarka. Televizyon sokağı çağırıyor, kapitalizm dışarı çağırıyor, 200 milyon verip dışarıda yemek yemesini, çalıştığı butikten ucuz giyinmesini sağlıyor. O da kapitalizm. Ben o yüzden ideolojilerin ve sistemlerin kavram olarak dikkatli kullanılması ve birbiriyle karıştırılmaması gerektiğini düşünüyorum. Öte yandan feministlerin de dünyada olup biten her şeyle ilgileri vardır. Her şey kadınları etkilediği için değil. Bir politik akım sadece öznesi olan toplumsal kategoriyi etkilediği zaman bir meseleye sahip çıkmaz. Bir toplumsal ütopyan vardır. Senin toplumsal ütopyanda savaş yoksa, savaşın kadınlara hiç etkisi olmuyor bile olsa sen savaşa karşı çıkarsın. Her durum kadınları daha kötü etkiliyor gibi bir şey yok. İkinci Dünya savaşı mesela kadınları olumlu etkilemiştir

Ayşe Kısmet: Yani cinsiyetçilik dışındaki bir çok şeyin feministleri ilgilendiriyor olması kadınların bilmem kaç defa eziliyor olması değil yalnızca. Buna katılıyorum. Bir ikincisi de saydığım ideolojiler, bu toplumun içinde karmakarışık olmuş iç içe geçmiş, birbirini etkilemiş, beslemiş, büyütmüş, hayatımızın içine bir giren bir çıkan, zaman zaman bir arada duran zaman zaman tek başına kalan, karmakarışık ideolojiler. Şöyle ki yalnız kapitalizm ve patriyarka olarak görmüyorum. Şöyle bir şey var. Dünyada kaç evre yaşanıyor. Köleci dönem, feodal donem, kapitalizm. Bu evreler içinde her bir sistemin kendi içinde ürettiği ideolojiler var. Yani devletleşmeden başlıyor, erkeğin iktidarından başlıyor, ama tek tek erkeklerin iktidarından değil, aslında oradan başlayarak bir siyasal sistem, toplumsal sistemle bütün bir eril ideoloji haline geliyor. Ataerkillik dediğim şey böyle bir şey. Ama tek başına patriyarka ve kapitalizm olarak ayırmadığım bir durum. Belki tanımlamamda eksik kalmıştır onu tamamlamak açısından söyledim.

(Sürecek)

Amy Spangler

Türkiyeli feministlerin sesini duymalıyız

Cynthia Enloe ile geçtiğimiz sayıda ilk bölümünü verdiğimiz söyleşiye devam ediyoruz. Bu kez, militarizm, ABD'nin Irak işgali, ABD'li feministlerin ve savaş karşıtlarının tutumu, Ortadoğu'da olası gelişmeler, feministlerın uluslararası ittifakları çerçevesinde döndü konuşmalar.

Kitapta yazılan rakamlar tek başına son derece şaşırtıcı. Sadece askeri üslerin sayısı değil, fahişelerin sayısı ve fahişe ve askerlerin çocuklarının sayısı örneğin...

O rakamlar sadece Filipinler için geçerliydi. Orada resmi olarak ABD üsleri kalmamıştı fakat ABD oraya artık arka kapıdan giriyordu. Bu, Türkiye'de de akılda tutulmalı; ABD ordusu arka kapıdan girerek varolan askeri üsleri ziyaret hakkını içeren yeni anlaşmalar yapmıştır. Bu bir tür sanal üstür. ABD'nin Asya'daki en büyük askeri üssü olan Subic ve diğer büyük üslerin kapatılmasıyla resmi olarak Asya'da herhangi bir üssü kalmamasına rağmen Filipinli feministler alarma geçerek bizi Filipinler'in farklı bölgelerinde yapılan bu tür üs anlaşmalarına dikkat çekmeye çağırdılar. Irkçılık, cinsiyetçilik ve militarizmin deniz aşırı bir askeri üssün yapı taşlarını nasıl oluşturduklarını Filipinli, Koreli ve Okinawa'lı feministlerden öğrendik. Onlar bu konuda bizim yolumuzu açtılar. Türkiyeli feministlerin de bu konuda seslerini duymamız gerek.

Sanırım askeri üsler konusuna geçmiş olduk! Madem militarizm hakkında konuşmaya başladık, sormak istediğimiz diğer bir soruya geçelim. Afganistan'dan sonra Irak... Ortadoğu'da olup bitenler ve özellikle de ABD'nin bu bölge için olası planları bütün bunların kadınları nasıl etkileyeceğine dair düşünceleriniz nedir?

Öncelikle, ABD'deki feministlerin özellikle Irak istilasına karşı büyük mücadele verdikleri söylemeliyim. İnanılmaz hızlı bir biçimde gerçekleştiği için Afganistan istilası onları gafil avladı. Feministler yine de Afganistan konusunda –ki bütün ABD'li feministler adına konuşmak mümkün değil, sonuçta ABD çok büyük bir ülke ve San Francisco'da başka, New York'ta başka, Şikago'da başka tutum alınabilir- mümkün olduğunca hızlı davrandı ve eylemler özellikle yerel bazda gelişti. Bush'un Dünya Ticaret kuleleri trajedisini militarize etme çabasına karşı direnmek için de anında harekete geçtiler. Çünkü, feministler şaşkına dönmüş olsalar da gerçeğe karşı gözleri bağlı değildi: Onlar ABD'de siyasi iktidarın böylesi korkunç bir olayı, militarize olmuş bir vatanseverlik adına kullanmakta olduğunun farkındaydılar. Feministler, 11 Eylül'de gerçekleşen şiddete karşı militarist bir tepki vermeyi ve vatanseverlik uğruna trajedinin böyle manipüle edilmesini son derece eleştirel bir yaklaşımla karşıladılar. Fakat biz de zorluk çekiyoruz, çünkü medya bizim denetimimizde değil. Dolayısıyla Amerikalı feministler kendi seslerini duyurmakta çok zolanıyorlar. Fakat yüzbinlerce feminist 11 Eylül'ün hemen ardından militarize olmuş vatanseverliği eleştirmeye başladı, çünkü Bush'un o anda ne yapmaya çalışmakta olduğunun farkındaydılar. Afganistan konusunda ise istilaya karşı kitleleri seferber etmek için yeterince zaman yoktu, çünkü 11 Eylül'den sadece bir ay sonra gerçekleşti. Ama eleştirdikleri şey, kadın kurtuluşunun bir tür karikatür versiyonuydu, hiçbir feminist buna kanmadı. Ama feminist düşünceleri ve kadın tarihi hakkında bilgileri olmayan kamunun geneli, buna kandı. 11 Eylül trajedisinin militarizasyonuyla kadınların, Taliban egemenliğinden kurtulmasına dair yüzeysel retoriğin kombinasyonuydu ortaya çıkan, fakat feministler buna hiç mi hiç kanmadılar. Yine de oldukça zordu .. Birden kendimi sık sık yolda buldum, farklı okullarda ders veriyordum. Örneğin en küçük okullar bile beni ve diğer feministleri öğrencilerle bu konuları konuşmak için çağırıyordu. Çünkü öğretmenler öğrencilerinin Bush'un Irak istilası için öne sürdüklerini olduğu gibi yutmasından dolayı rahatsızdılar ve alarma geçmişlerdi. Bu eleştiri devam etmektedir. Afganistan'daki kadınlar artık gündemden tamamen düşmüşlerdir oradaki gelişmeleri takip etmeye çalışan yalnızca kadın gazeteleri ve feminist yazarlardır. RAWA ABD'deki feminist çevrelerde hızla çok tanınan bir grup haline geldi. Tabii ki bunlar dışında başka Afgan kadın grupları da vardı. Fakat bunlar hakkında bilgi edinmemiz daha zordu. Yine de Afganistan hakkında mümkün olduğunca kitap okumaya ve bilgi toplamaya çalıştık.

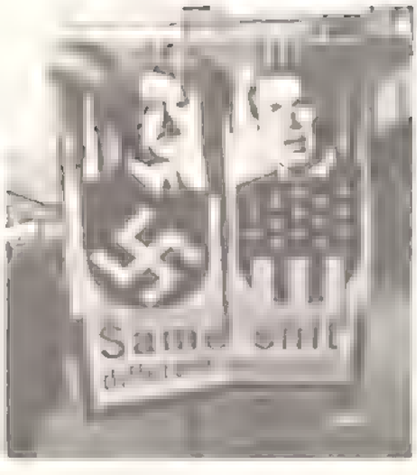

1991 yılına kadar CNN'in sahibi sahibi Ted Turner idi. Ve o zamanlarda çok fazla militarize olmuş bir medya şirketi değildi, fakat 1991'de CNN başka bir şirket tarafından satın alındı. B Birden CNN'in bütün haber programlarında 'Savaşta Amerika' diye bir manşetin geçtiğini görmeye başladık. Ve hepimiz birbirimize dönüp CNN'e ne oldu diye sormaya başladık. Ondan sonra bazı medya şirketlerinin ne kadar da militarize olduğunu görmeye başladık. Bu militarize olmuş medya şirketleri bizim daha önce güvendiğimiz medya kurumlarını da satın almıştı. ABD'nin Irak istilasına giriştiği süreçte çok fazla protesto gösterisi ger-

çekleşti. Ben o dönemde Tokyo'daydım. Japon feministler ve barış eylemcileriyle birlikte savaş karşıtı birçok protesto gösterisine katıldım. Bu eylemler Japonya'nın her yerinde gerçekleşiyordu. Arkadaşlarım telefon, faks veya e-mail yoluyla bana hergün gerçekleşen yeni protesto gösterilerini bildiriyordu. Hem 11 Eylül'den hemen sonra hem de Irak istilasına girişildiği süreçte birçok insan camilere yapılacak olası saldırıları önlemek için yerel camilerin etrafında çember oluşturuyordu. Spontan birçok protesto gösterisi de yapıldı. Bush hükümetini durdurmak çok zordu. Bunun birkaç nedeni vardı. Feministler için özellikle oldukça asap bozucu olanlar şunlardı: Birincisi, feministlerin kendi fikirlerini ana akım medyaya ulaştırmalarının ne kadar zor olduğunu tekrar tekrar öğrendik. Boston'da Pazartesi Dergisi'ne çok benzeyen 'Sojourner' diye bir dergimiz vardı. 25 yıl boyunca çıktı fakat kendini döndüremez hale geldiğinden geçen sene kapanmak zorunda kaldı. Böylece de Sojourner maziye karıştı. Sesimizi duyurmak açısından onun varlığı önemliydi. Fark ettiğimiz ikinci bir şey ise hem militarize olmuş hem erilleştirilmiş vatanseverliğin Kongre'yi ne derecede susturmuş olduğuydu. Birçoğumuz Bush hükümetini etkileyemeyeceğimizi biliyorduk. Bush, Cheney, Rumsfeld, bunlar üzerine herhangi etkimiz olmayacağını biliyorduk. Birçoğumuz Powell'in istifa etmesini ummuyorduk, çünkü o az da olsa o grubun vicdanıydı.- Bu kabul bile bizim ne kadar da çaresiz olduğumuzun bir göstergesiydi- O BM'yi ciddiye alıyor gibi gözüküyordu. Pentagon'la Kongre arasında irtibat sağlaması bekleniyordu, Beyaz Saray'da Pentagon'la Clinton hükümetinin irtibatını sağlayan olarak hizmet gördü. Son derece eşcinsel karşıtıydı. Clinton hükümetinin ABD ordusunun uyguladığı gey ve lezbiyen yasağını kaldırma çabalarında onların aleyhine çalıştı. Powell ayrıca askeri diplomat olarak da görev yaptı. Şimdi, istila yerine diplomasi yoluyla çözüm arama taraftarı olması; BM sürecine dayanabilecek enerji ve dayanıklılığa sahip olması, bir Amerikan generali olarak kariyer yapmanın farklı yöntemleri hakkında bize çok bilgi veriyor. Bence ilginç bir biçimde o, örneğin Rumsfeld'den daha çok diplomatik dayanıklılığa sahip. Rumsfeld ve Cheney orduda hiç yer almadılar. Dolayısıyla onlar derinden militarize olmuş sivil erkerlerdir. Bu ayrıca bize, erkekliğin orduda hiçbir zaman yer almış olmadan da son derece militarize olabileceğini hatırlatıyor. Kongre üyeleri ise birçoğumuzu hayal kırıklığına uğrattı, çünkü şu an hem Senato hem Temsilciler Meclisi Cumhuriyetçilerin egemenliğinde. Dolayısıyla Cumhuriyetçi çoğunluk Kongre'nin nasıl hareket edeceği konusunda belirleyici bir rol oynuyor. Birçoğumuz bu süreçte kendi temsilcilerimizi aradık. Demokrat parti için Başbakan aday adayı olan John Kerry ve Hilary Clinton gibi birçok Demokrat beklenmedik bir biçimde savaş önergesinin lehine oy verdi. Biz feministler ve diğer barış eylemcileri Demokratlara karşı o kadar kızgındık ki... Sonuçta Cumhuriyetçilerin bu önergeyi geçireceğini biliyorduk, çünkü başbakan onların partisindendi ve genel olarak zaten militarizme daha sıcak bakma eğilimindeydiler. Fakat Demokratlar geniş bir yelpazeyi kapsıyorlar; bazıları daha çok militarizm taraftarı, bazıları daha az, ama birçoğu militarizm taraftarı değil ve ordu bütçesini ve askeri üs sayısını azaltmaya çalışarak bunu gösterdiler. Fakat ne oldu, biliyor musun? Onlar korktular. Bu yüzden, Bush'tan nefret ettikleri, Rumsfeld ve Cheney'e hiç güvenmedikleri halde Bush'a büyük otorite gücünü verecek biçimde oy kullandılar. Biz küplere bindik. Bence onlar, militarize olmuş vatanseverliğin etkisinin altında kalarak seçmenlerin onları bir sonraki seçimde cezalandıracağımızı düşünerek hareket ettiler.

Peki sizce seçmenler öyle yapmaz mıydı?

Ben pek emin değilim. Ama durumun şöyle bir boyutu var: Bir sonraki seçim daha 2004 yılında yapılacaktı... Önemli olan şu: Kongre'nin edilgenliği olmaksızın Bush hükümeti savaşı başlatamazdı. Bush hükümeti ve gündemine karşı derin bir nefret besleyen Demokratların bile böyle edilgen bir tavır sergileyebilmelerinin bir nedeni, Amerikan halkının sadece deniz aşırı bir ülkeyi istila etmeyi değil, orada askeri varlığı sürdürmeyi daha uzun süre destekleyeceklerini sanmalarıydı. Şu sıralar halkın bu tavrının kökten değiştiğine şahit oluyoruz. 2003 Ekimi başında yapılan anketlere göre Bush'u destekleyen kesim % 51'e düşmüş durumdadır. Çünkü ekonomi altüst oldu ve Irak'taki savaş Bush hükümetinin söz verdiği şeklinde gitmiyor. Artık Amerikan halkının kendini aldatılmış gibi hissettiğini görüyoruz. Dolayısıyla Bush hükümetinin başka herhangi bir ülkeyi istila edeceğini sanmıyorum, çünkü yeterince destekleri yok. Özellikle de ekonomi böyle berbat durumdayken hiçbir biçimde destek bulamazlar. Bush, Irak için 87 milyar dolarlık planını öne sürdü fakat ona da destek yok. Şu an Bush hükümetinin, 11 Eylül sonrasında gördüğü destek kadar destek gormediği kesin. Ayrıca zaten bu istila planından baştan beri pek hoşlanmayan Pentagon da var

Pentagon bunu istemiyor muydu?

Kesinlikle istemiyordu! Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra Powell Doktrini ortaya çıktı. Bu da, istila karşıtı militarist düşüncenin bir örneğidir. Buna göre, ABD silahlı kuvvetleri, kesinlikle ve hızlı ve çok az kayıp vererek kazanamayacakları herhangi bir denizaşırı askeri operasyona girmemelidir. Örneğin, Clinton her zaman orduyla çatışma halindeydi, çünkü o, orduyu BM destekli barış operasyonları için kullanmak istiyordu. Fakat ABD silahlı kuvvetleri buna tamamen karşı çıkıyordu. Dolayısıyla ABD silahlı kuvvetleri olup bitenlerden hiç memnun değil, Afganistan'da olup bitenlerden bile memnun değildi. ABD ordusunun üst rütbelerindeki profesyonellerin artık bu savaşa son derece karşı olduğunu düşünüyorum. Ve Rumsfeld, o ABD silahlı kuvvetleri tarafından pek sevilmiyor. O oldukça militarize olmuş bir erkektir, ama ordu tarafından pek sevilmez. Burada, rekabet içinde erkeklikler görüyoruz. Çünkü Rumsfeld'in modern ABD silahlı kuvvetleri için vizyonu, çok daha az tankı olan, çok daha fazla elektronik olan, yani çok daha bilimkurgusal olan bir silahlı kuvvetlerdir. Fakat üst rütbeli askerler tankları seviyorlar, kendi benimsedikleri işi halletme yöntemlerini seviyorlar. Bu arada, bu mevzulardan söz eden çoğu kimse erkekliği işin içine katmıyor, ama bence burada söz konusu olan birbirleriyle rakip olan militarize olmuş erkekliklerdir. Clinton döneminde iktidarda olan militarize olmamış bir erkeklikti, bence, yani o da melek sayılmaz, ama erkekliğiyle çok fazla erilleştirilmiş bir erkek değildir. Dolayısıyla silahlı kuvvetler ondan gerçekten nefret etti ve o, silahlı kuvvetlerin gey ve lezbiyenlere karşı uyguladığı yasağı kaldırmaya kalktığında, onların nefretlerini pekiştirdi. Ama bu durum, onların Rumsfeld'den hoşlandıkları anlamına da gelmez. Bu bölgede bulunan insanların rahatlamasını söylemiyorum. Ama bence burada olup bitenleri takip etmeli, çelişkilerden ve ortaya çıkan değişimlerden faydalanmalıyız. ABD'nin erilleştirilmiş Beyaz Saray hükümetinin başının dertte olması aslında, alternatif vizyonlara fırsat tanır. Örneğin İran'daki reform hareketine fırsat tanır, bu Türkiyeli feministler için bölgedekilerle ittifak kurmak açısından daha fazla olanak demektir Çünkü bence ortam buna müsait. Rahatlamayalım, ama bundan faydalanalım.

Peki ABD'nin Irak işgali hakkında bin bir teori dolaşıyor. Bu konuda ne düşünüyorsu-

nuz? ABD'nin Irak'taki asıl amacı nedir? Ortadoğu için projesi nedir?

Tek bir proje olduğunu sanmıyorum. Hem feministler hem devleti eleştirenler olarak nerede olursa olsun ABD veya Türkiye, ABD devleti veya Türkiye devletinden sanki yekpare bir şeymiş gibi bahsetmek eğilimindeyiz. Ama, feministler olarak yapmamız gereken şudur: İlgilendiğimiz devleti oluşturan unsurların gerçekten birbirlerine ne kadar sıkı bağlı olduğunu sorgulamak. Ondan sonra da devletin hangi parçalarının erkekliğe dair hangi fikirlere; kadınların yerinin neresi olması gerektiğine dair hangi fikirlere sahip olduklarını sormamız gerek. Şu sıralar ortaya çıkan şu: CIA bu istilaya karşı çıkıyordu. İşin ilginç tarafı şudur: CIA'nın kendi profesyonel gururu var. Bürokrasiler, futbol takımları gibi davranırlar; savunmaları gereken kendi alanları vardır. CIA'nin, verdiği istihbarat konusunda ciddiye alınmakta kendi çıkarları vardı, fakat onlara yüz verilmedi. İngiliz istihbaratı için de geçerli bu ve onlar Blair hükümetine çok kızgınlar. Ben sizden daha fazla bilgiye sahip değilim, ama anladığım kadarıyla gerçekleşen şu: Petrol şirketleriyle sıkı ilişkileri olan Cheney,- O Cumhuriyetçi olarak Temsilciler Meclisi'ndeydi, sonra sivil olarak Savunma Bakanı'ydı, sonra da Haliburton petrol şirketinde idareciydi- George W. Bush'un babasının ogudu uzerine, İkinci George son derece acemi olduğu için hükümete katıldı. Birçok insana göre Cheney'nin, İkinci George için bir tür baba figürü olması bekleniyordu. Fakat artık Birinci George'ın Cheney'den pek memnun olmadığına dair sözler duyuluyor. Sonuçta Birinci Bush, Bağdat'a gitmeyi reddeden başkandı. Birinci George, İkinci George'ın Cheney'i dinleyerek Irak'ta yaptıklarını çok hoş karşılamıyor. Rumsfeld ve Cheney'nin bir enerji politikası var ve kısmen de Irak petrolüne hakim olma hayalinin çekiciliğinden etkilenerek hareket ediyor gibi görünüyor. Ben buna emin değilim, ama oldukça olası görünüyor. Bush da enerjiyle ilgileniyor, özellikle bir enerji kaynağı olarak petrolle ilgileniyor. Rumsfeld'in adamları da bu yüzden sürgünde yaşayan işadamı Çelebi'yi seçtiler. Saddam karşıt Iraklı Çelebi Pentagon'daki sivillere çok yakındı. Rumsfeld, Wolfowitz ve Cheney, Çelebi nin kendilerini halihazırda bekleyen yeni bir Irak hükümetinin olduğuna ikna etmelerine izin verdiler. Bu, Çelebi'nin Cheney ve tayfasına inandırdığı bir efsanedir: Onlar Saddam'ı hızlı bir harekatla devirirlerse Çelebi hemen kendi partisini getirerek anında yeni bir hükümet kuracaktı. Hikaye buydu. Ondan sonra CIA istihbaratçıları, affedersiniz ama Irak'ta gerçekte olup bitenlerin farkında mısınız, orada kaç tane siyasi partinin olduğunu veya istilanın ardından kaç tane siyasi parti olacağını biliyor musunuz acaba, diye sordular. Şii ve Sunniler

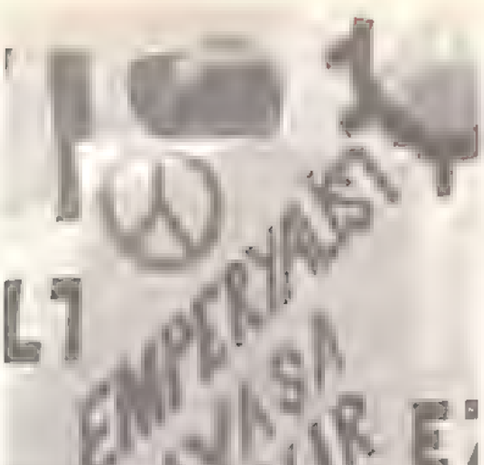

ve Kürtler ve bunların partileri hakkında konuştunuz mu hiç? Sonuçta CIA ve Dış İşleri Bakanı bu Çelebi hikayesine diğerleri gibi kanmadılar. Ve bunlar bu işin o kadar kolay halledilmeyeceğine dair uyarılarda bulundular. Sanırım evet, Rumsfeld ve diğerlerinin ırak petrolüne sahip olmak gibi hayalleri vardı. Ancak aynı zamanda Çelebi'ye inanarak hareket ettiler. Şimdi Çelebi hükümet konseyinde yer alan 25 kişiden sadece biridir. Artık hükümet konseyinde iki kadın yer alıyor. Üç kadın vardı fakat diplomat olan kadın bir suikasta kurban gitti. Iraklı kadınlar, hükümet konseyinde yer alan 25 kişinin hepsinin nasıl tanıtıldığına bakmamızı söylüyor. Burada nasıl olduğunu bilemem ama bizde çoğu gazetede isimlerinden sonra ya etnik grupları ya da dinleri yazılıydı. Ve ondan sonra asıl önemli olan temsil ettikleri veya başında oldukları grubun ismiydi. Başlangıçta 22 erkek 3 kadın vardı. Her erkek belli bir siyasi parti veya grubun lideri olarak geçiyordu. Yani onları gerçekten destekleyen bir kitle vardı. Bazılarının silahlı kuvvetleri vardı. Öneğin her iki Kürt partisi gibi. Sonuçta çok erilleştirilmiş aynı zamanda da çok iyi örgütlenmiş partilerdir söz konusu olan. Şimdi seçilen 3 kadına gelelim Hiçbirinin seferber edebileceği bir halk kitlesi yoktur. Dolayısıyla bu 3 kadına bakıldığında göze çarpan sadece kadın olmaları değil, onlar dışında kendilerini destekleyen siyasi bir halk kitlesi olmayan başka bir üyenin bulunmamasıdır.

Yani bunların bir tür sözde mevki sahibi olan insanlar olduğunu mu söylüyorsunuz?

Bir yandan öyle görünüyor. Fakat eğer gerçekten söz sahibilerse, bunu nerden bilebiliriz? Bu feminist merak için önemli bir soru, kimdir bu kadınlar? Biri bir doğum hastanesinin müdürüdür. Belki de kimliğinin başka boyutları vardır. Bir doktor olduğunu ve bir hastanede yönetici olduğunu biliyorum. Başka bir şey bilmiyorum. Suikasta kurban giden kadın hakkında ancak oldürüldükten sonra bilgi alabildik. Üçüncü kadın hakkında çok az şey biliyorum. Bildiğimiz bir şey var o da hükümet konseyinde fazla pazarlık güçleri olmadığıdır. Hükümet konseyindeki erkeklerin hepsinin rakip partileri vardır. Gerçekten yeterince bilgim yok ama bu üç kadının seslenebileceği bir halk kitlesi yok gibi görünüyor. Yani diyelim ki bu 24 kişi yeni anayasanın nasıl olacağına karar vermek için toplanıyor. Bunu belirlemek kadınların yeni anayasadaki yerini de içeriyor. Iraklı kadınlar, hükümet konseyinin belirlediği anayasa komisyonunun ilk listesinde bir kadın bile yer almadığına dikkat çekiyor. Afganistan'da yedi kadın var ve bu kadınların bazıları feminist bilince sahip görünüyor. Bu kadınlar hakkında daha çok bilgilenmemiz gerekiyor. Onlarla yapılan röportajlarımız olmalı. Onların neler için mücadele etmek zorunda olduklarını bilmeliyiz. Şeriat yasası Afganistan anayasasının, Irak anayasasının bir parçası olacak mı? Ve bu bilgileri elde etmemiz mümkündür. Türkiyeli gazeteciler ve feminist eylemciler ve ağları için bu daha kolay olmalı.

Kehanette bulunmaktan hoşlanmadığınızı biliyorum, ama 2004 yılıda ABD' başkanlık seçimleri olacak ve bu da bütün dünyayı etkileyecek. Sizce seçimlerin sonuçları nasıl olacak ve bu 2004 sonrası dünyamızı özellikle de Ortadoğu'yu nasıl etkileyecek?

Çoğu insan Bush'un devrilebileceğini düşünüyor. Bu, sadece Irak savaşının pek iyi gitmediği, ve Beyaz Saray'daki diğerlerinin ön gördüğü gibi gerçekleşmediğinden değil, ABD ekonomisinin berbat durumda olduğundan böyle olacak. Bush'un da bu durumu iyileştirmek için ne yapacağını bilemediği görünüyor Dolayısıyla eğer Türkiyeli bir savaş karşıtıysanız sadece ABD'nin savaşla ilgili anketlerini değil, ekonomiyle ilgili anketleri de takip etmeniz gerekiyor Çünkü asıl belirleyici olan bunlar olabilir. Clinton'un Birinci Bush'u yenmesindeki belirleyici faktör ekonomiydi. Eğer Demokratlar seçimi kazanırlarsa mümkün olduğunca hızlı bir biçimde Ortadoğu'dan çekileceğini, BM ile ilişkilerini yeniden sağlamlaştırmak konusunda oldukça hızlı davranacağını düşunuyorum. Ama bu onları takip etmemiz gerekmediği anlamına gelmez. Amerikalı feministler her iki partiyi izlemenin gerekli olduğunu bilirler.

Bu kadar durgun bir feminist hareket içinde ana meselemiz ne olmalı?

Bizim bunu hep birlikte çözmemiz gerekiyor. İçinde, bulunduğumuz değişik durumlar ve farklı umutlarımız ve endişelerimiz üzerine yerel bazda temellendirilen uluslararası ittifaklar kurmanın yöntemlerini bulmamız gerekir. Bunun yanı sıra da feminist düşünce ve eylemleri de geliştirmemiz de gerek

Çeviren ve derleyen: Emek Ergün /
(Ji Tirkî werger: Yaşar Eroxlû)

BUSH LI HEMBER JINÊN CIHANÊ

Di nav jin û keçên ciwan ên ku di Nepalê de dijîn ji ber sedemê ducanî û zayînê ve nispeta mirinê mirov dikare bêje ji hemî heremên cihane zedetir e. Di ser de jî nîvê wan jinan ji ber kurtajen ku bê qabîlîyet tên kirin dimirin.

"Li Nepale jinen hewl didin ku kurktaj bibin ne tene xeteriya mirine herwiha heke werin girtin xeteriya jiyana xwe ya mayî di girtigehe de derbaskirin li benda wan e. Tecawizkirin an jî marûzî ensestе mayin a keçeke azip nema giring e. Ligel hemî jinen din yen ku hewla qedandina ducaniye didin ew jî ta dawiya temene xwe di girtigehe de ten girtin.

Ere çi tekiliya ve rastiye bi me ve (Bi Emerikayiyan ve) heye? Hukumata me ve rewşe xirabtir dike. Di ser de ne tene Nepale. Ji hatina revibiriya Bush vir ve hukumata Emerîkaye be rawestin, mafe jin û malbaten li welaten cîhane yen herî xizan in, qels dike.

Ev rewş, hîn roja yekîmîn a Bush a di Qesra Sipî de destpekir. Bush, weke komcivaten biyanî, ji bo kurtajen qanûnî şewirmendî bikin, ji bo guherandina qanûnen kurtaje qulîs bikin an jî bi pere xwe ve be jî kurtajen qanûnî ben kirin qedexekirina axaftina global (kuresel) di welaten xizan de ev komcivatan ji fonen Amerîka ye sûd bigirin hatiye asteng kirin ji nû ve xiste jiyane.

Ev jî te we wateye ku ew kesen ku di derbare tenduristiya lihevzedebûne de xizmet didin, digel qanûnen welate , xwe mecbûrin ku polîtîkayen revebiriya Bush yen dijberî kurtaje bipejirînin. Her wekî ve li Nepale an jî cihekî din hinek parezeren herî hezdar en ku qurbanen operasyonen kurtaje ku ne ewle ne diparezin, ji bo pilankirina nifûsa malbatan, ji bo zayîna ewletir û ji bo parastina AIDS e ku çavkaniyen girîng wenda nekin mecbûr bedeng dimînin. Ji qedexeya axaftina global ketiye jiyane vir de, tene di Ûgandaye de hivdeh navenden plankirina nifûs ya malabatan hatin girtin. Bush di meha Berfanbare de, sîh û çar milyon dolaren ku Meclîse ji bo Fona Nifûs a NY (Neteweyen Yekbûyî-BM) veqetandibû rawestand. Henceten ve yeke jî, mecbûrîtiya kurtaje ya fone di Çîne de teşwîq kiriye, nîşan dan. Te zanîn ku ev pirsgirek se sal bere çareser bûbû. Di sala 1998 an de weke ku Meclîse heman fikaren xwe anî zimen, komcivata NY di xebaten Çîne de polîtika yek zaroktiye ya Çîne ku edî naye meşandin, ligel heremen we ve hatiye sînorkirin mîsoger kiribû. Ji bo ewen ku di derbare mijare da gumanen wan hebin haş bikin komcivat di derbare peren Emerîkaye di Çîne de neye xerckirin lihev kiribû.

Iro Fona Nifûsa NY e, mecbûrtî didine ber ku hejmara personel kem bike û bernama kontrola zayîne û pîlankina nifûsa malbate ku birastî di nav jinen xizan de nispeta kurtaje kem dike, bavejin piştderiyan.

Meha borî, revebiriya Bush tekoşîna xwe bi kongreya mafen zarokan a NY e de jî da ajotin. Bi hinceten kurtaje tîne bîra mirovan dokumanta kongreye ya dawî de bi serketin peşberî terîma "xizmeta tenduristiya eleqeye lihevzedebûne ye" derketine. Miroven Bush, di heman deme de, ji bo qedexekirina kurktajbûyina ciwanan û ji bo perhîza zayendî (cînsel perhîz) bikin bingeha perwerda sekse tekoşîneke mezin dan. Sazîyen mîna Sazîya Mc Arthûr ku ji bo kare naxebitin li welaten xizan piştgiriya peretî di derbare bernameyen tenduristî lihevzedebûne ji her roje zedetir hewl dide. Anna Louîsa Ligoûrî ya ji Saziya Mc Arthûr dibeje " Hûn maf û alternatîfa jinan nadin wan, hûn nikarin ve peywire bînin cîh". Di hivdeh mehen sereta yen ku Bush hate ser peywire de armanca doktrîna xwe ya global, eşkere nîşan da ev e ku azadiya axaftine asteng bike û ew mafe ku li welate me muhafeze dibe li welaten din jî ji hole rake. Ev doktrîn, polîtîkayen parastvan, li ser tenduristîya jin û keçen cîhane yen xizantirîn digire. Doktrîn, ji bo îdeolojîyeke takekesî xizmet bike pirensîben me yen herî nirxbar dihencirîne."

Nivîsa Joan Ryan a li jor di mijdara 2002 an de di kovara Chronîcle de hat weşandin. Dema dîroke mijdara 2003 an nîşan dida, Bush ji welate xwe çiqas "hez dikir" da ber çavan. Edî jinen Emerîkaye jî, ligel jinen Nepale heman qedere par vedikin. Bush îmze avete qanûneke bi nave dawîkirina nîvzayine te zanîn di qonaxa ducanîya dereng de kurtaj qedexe kiribû û bi we ve berî sîh salî ji qanûnbûna we vir de tengkirina bi deste dewlete ya herî girîng a li ser kurtaje ere kir. Bush di axiftineke xwe de dibeje: "Netewaya me ji bo zaroken xwe merasima peşwazîyeke cuda û baştir deyndar e. Ev qanûna ku li hemberî ve tetbîqate, jiyanen beguneh en nû biparezîne merhemet û mirovatiya Emerîkaye nîşan dide." Mirov pirs neke nikare bisekîne , dema li Afqanîstan û îraqe li ser hezaran zaroken ji her salî bombe dibarandin ev merhemeta Emerîkaye li ku dere bû gelo?

Ayşegül Oğuz

tarihin de cinsiyeti vardır

Geçtiğimiz aylarda yayınlanan *Tarihin Cinsiyeti* adlı kitabıyla yeni tartışmalar yaratan siyaset bilimci Fatmagül Berktay toplumsal cinsiyet analizinin tarih yazımında kullanılmasının başarılı bir örneğini veriyor. Berktay, kitabında Suat Derviş ve Behice Boran üzerine yaptığı yorumlarla da sosyalist çevrelerde de tartışma yaratacak...

Uzun bir aradan sonra *Tarihin Cinsiyeti*'yle döndünüz. Bu arada neler yaptınız?

Tarihin Cinsiyeti, aslında benim on yılda ne yaptığımın, nelerle uğraştığımın göstergesi gibi. Burada benim daha önce çıkardığım Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın kitabımdan önce yazılmış, düşünülmüş yazılar da var, bu kitap için hepsini yeniden gözden geçirdim. Gözden geçirirken aslında cinsiyetlendirilmiş bir tarihin ve teorinin peşinden koştuğum, öyle bir kaygım olduğu anlaşılıyor.

Siyaset eğitimi aldınız, İngiltere'ye gidip Kadın Araştırmaları okudunuz...

1980'lerde kadın hareketinin içinde yer aldım ve yeniden bir şekilde üniversiteye geri dönmek istedim. O sırada kadın araştırmaları bölümleri Türkiye'de yoktu. İngiltere'de kadın araştırmaları okudum. Çok da iyi yaptım çünkü kadın araştırmaları alanı çok enterdisiplinen bir alan, birçok perspektifi bir araya getirip ortaya çıkarabiliyorsunuz ki bu bir sosyal bilimci için çok önemli. Sonra İstanbul Üniversitesi'ne dönüp ilk açılan kadın araştırmaları merkezinde ders programına katılmak benim için oldukça güzeldi.

Tarih neden yazılır?

Tarih kendini bilmek için yazılır ya da öğrenilir. Tarih yazmak dediğiniz zaman o farklı bir şey. Tarih yazını çok uzun zaman kadınları yalnızca nesne olarak kurdu, kadınların öznelik konumunu teslim etmedi ve tarih dışında bıraktı. Tarihi yazanlar erkeklerdi, üstelik de iktidara yakın erkeklerdi. Sadece kadınlar değil, çok uzun bir zaman mülksüzler, aşağıda olanlar, yani alttakilerin hepsi dışarıda kaldılar. Ama burada ilginç olan nokta bakıyorsunuz, 19 yy. sonlarından itibaren emek tarihçiliği, yani işçilerin, emekçilerin tarihleri yazılmaya başlıyor. Sosyal tarih içinde gündelik hayatla ilgili o zamana kadar, geleneksel olarak tarihin öznesi, konusu sayılmayanlar gündeme gelmeye çalışıyor ama kadınlar bütün bunların içinde bile çok az yer alıyorlar. Bunun bilincine varılması, bu konuda bir mücadeleye başlanmasıyla kadın araştırmaları arasında çok yakın bir ilişki var. Bir de tabii toplumsal hareket olarak ikinci dalga feminizmin yükselmesiyle çok ilgili olduğunu düşünüyorum. Özellikle 1980'lerden itibaren, feminist tarihçilik çok önem taşımaya başladı ve amaç sadece kadınları işin içine katmak değil, farklı bir perspektif getirmekti. Siz de bilirsiniz kadınlar genellikle pek çok şeyi kendi başlarına, yalıtılmış olarak yaşıyorlar, o yüzden onu sadece kendileri yaşıyormuş zannediyorlar ve suçluluk duyuyorlar. Bunun bütün bir toplumsal gruba özgü olduğunu anlamak çok önemli bilinç sıçraması yaratıyor, bir de üstelik her kuşak aynı şeyleri yaşamak zorunda kalıyor, o zamanda bir tarihçinin dediği gibi işaretlenmemiş bir zaman denizi içinde yalpalanmaya devam ediyoruz. Dolayısıyla feminist tarihçiler kadınların tarih öncesinin çok yakın zamana kadar devam ettiğini söylüyorlar. Ancak kendi deneyimlerini, kendi bakış açılarından yazmaya başladıkları zaman tarih zamanlarına girmiş oluyor kadınlar.

Tarih yazım 19 yy.'da başlıyor, fakat biz feminist tarihçilik kavramını yeni yeni duyuyoruz. Bunu nasıl telafi edeceğiz?

Bazı feminist tarihçiler bunu bir miktar telafi ettiler, bu tabii batı için geçerli. Bizde de 80'lerin sonlardan itibaren, kadın hareketinin kökenlerini aramak, kadınların biyografilerini ortaya çıkarmak biçiminde bir girişim var. Fakat telafi etmemiz güç, çünkü uzun bir boşluk var arada ama, feminist tarihçiler sadece bununla yetinmiyorlar, toplumsal cinsiyet kategorisine, bir analiz kategorisi olarak tarihçilik anlamında sokuyorlar ve oradaki bakış açısını, paradigmayı değiştirmeye çalışıyorlar.

Toplumsal cinsiyet kavramı yeni bir kavram ve sanki feminizmin önüne geçer hale geldi. Yani artık kendimize feminist demeyecek

miyiz?

Hayır, elbette feminist denmeye devam edeceğiz, bu bir perspektif ama kadın araştırmaları yerine, bazı üniversitelerde toplumsal araştırmalar giriyor devreye ve kadın bir analiz kategorisi olarak çok fazla kullanılmıyor. Bence de doğru bu. Bazı arkadaşlar, bunun kadın araştırmalarının radikal niteliğini azalttığını söylüyorlar. Fakat öte yandan "kadın kategorisi" sorunlu bir kategori. Anında hangi kadın sorusu akla geliyor. Şimdi 1970'lerde daha homojen bir kadın grubu ve kadın kimliği varmış gibi düşünülüyordu, kız kardeşlik gibi. Bugün çok daha post-modern bir iklimde yaşıyoruz ve farklılığın, kimlik politikalarının ön plana çıktığı bir dönemdeyiz. Toplumsal cinsiyet kavramını, biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplum ve kültür içinde edinilen, hatta bize empoze ettirilen cinsiyet rolü, kalıpları diye tarif ediyoruz. Bu sadece kadınları değil erkekleri de kapsıyor. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kategorisiyle her şeyi analiz edebilirsiniz.

Kitabınızda Behice Boran ve Suat Derviş ile ilgili makaleleriniz beni heyecanlandırdı. Suat Derviş, hem çok zeki, her istediğini yapıyor hem de kendine ve keyfine çok düşkün. Behice Boran ise hayatın içinde olan muhalif bir kadın ve aynı zamanda politik bir figür ama her zaman evinin temizliğini de, yemeğini de yapan bir anne olması da şaşırtıcı...

İkisi de farklı iki kadın ve yaşam. Ama bizim dönemimize ve hayatımıza göre Suat Derviş'inki çok daha hoş. Feminizme daha yakın bir hayat sürüyor. Behice Boran'da hakikaten sevdiğim bir insandı, o da saygınlık, kamusallık ve kendini orada kanıtlama derdi olan bir kadındı. Buna karşılık Behice Hanım, hep derli toplu, çok dikkatli ve özenlidir

Aslında ödedikleri bedelin ne kadar da çok olduğunu duşunuyor insan. Behice Hanım'ın siyaseten ödediği bedeller zaten ortada. Bir de Behice Hanım, çok zeki, çok bilge bir insan. Beni daha çok şaşırtan tam da o noktada, daha önce yaptığı araştırmada bayağı toplumsal cinsiyet analizi kullanıyor. Onun ilk köy araştırması artık klasik bir araştırma ve bunu 1940'larda yapıyor. Yani bugün biz yapsak öyle yaparız, sonuçta görüyor her şeyi ama onu bağlamıyor. Sonradan yazdığı şeylere baktığımızda kadın lafı geçmiyor kitaplarında. Kendi kavramsal çerçevesi ve sosyalist düşüncenin içine sokabilmek her şeyi çok kısırlaştırmış.

Kitapta bahsettiğiniz süper kadın olmak, kendi özelinin üstünü örtmek ve erkeklerin kuşatılmışlığında yaşamak. Behice Boran'da olsanız erkeklere sökmüyor galiba...

Bu sadece Behice Boran'da değil, Simone de Beauvoir'de bile vardır. Bunların hepsi aslında aklın peşinden koşmaktır ki o akıl, duyguları reddeden, bedeni reddeden, dolayısıyla duyguları ve bedeni kadınla özdeşleştirdiği için kadını da reddeden kendi başına bir akıl kavramı.

Bu aklın kölesi mi oldular?

Değil, onların kavramsal çerçevesi oldu, onun çerçevesine çıkmak o kadar kolay değil. Biz daha şanslıyız aydınlanmacı aklın, modernizmin bizi sıkıştırmasının çok sorgulandığı bir döneme denk geldik. O kavramsal çerçevelerin kırılması o kadar kolay değil, mutlaka birisinin sizi sarması gerekiyor Bizim için feminist teori öyle bir rol oynadı. Önce aklın cinsiyetinin, onun içerdiği insanın ve soyutladığı iktidar ilişkilerinin tanınması gerektiğini, tanındıktan sonra aşılarak öyle bir ideale ulaşılabileceğini düşünüyorum. Onlar zaten aklın cinsiyeti olmadığını söylüyor. Ya da kadın erkek yoktur insan vardır derken de bu var.

Behice Hanım, kutsal eş-anne-ev kadını olmaktan kurtulamıyor. Ama bugün de durum böyle...

Bir kere çok aşılması gerekiyor mu? Anne olmak kadınlar için önemli bir şey. Eş olmak, evle uğraşmak, ama bunların birer zorunluluk olarak empoze edilmesi, kadın kimliğinin zorunlu parçaları olarak konması bana çok kotü geliyor. Yoksa anne olmak, ev hanımlığı yapıp insanlara sofralar hazırlamak gerektiğinde hoştur ama birisi kalkıp sana bu senin görevin dediği zaman benim tepem atıyor. İnsanlar artık belli aidiyetleriyle tanımlanmayıp sadece bireyler olarak tanımlanabiliyorsa ve o şekilde değer kazanıyorsa o zaman kendi farklılığımızı koyabiliriz. Bazıları da, özellikle de İslamcı kadın yazarlar anneliği, ev kadınlığını çok yüceltiyorlar. Bence onlar kendi içlerinde değer olarak çok önemli. Ama buradan daha farklı bir dünyaya ulaşamayız, o kalıplara sıkışarak.

Suat Derviş katıldığı bir toplantıda TKP Genel Sekreteri Reşat Fuat Baraner'in eşi olarak takdim ediliyor ama Suat Derviş, hemen ayağı kalkıp, "Hayır ben yazar Suat Derviş!" diye düzeltiyor.

Evet her zaman saygınlığını muhafaza ediyor. O dönemin sol çevrelerinin ahlak anlayışı çok kaskatı ve inanılmaz pozitivistler, ya doğrudur, ya yanlıştır. Bu arada renkli bir kadın ve bu benim hakkım diyor ve hakkını savunuyor.

nazan askeran

1 Aralık'ın Dünya AİDS günü olduğunu biliyor muydunuz? Peki sadece Güney Afrika'da her hafta on iki bin yeni AİDS vakasıyla karşılaşıldığını? Konumuz sadece AİDS değil ama rakamlar cinsel yolla bulaşan hastalıkların içinde AİDS'in ne kadar önemli bir yer tuttuğunun ve bu konuda bilgilenmeye olan ihtiyacımızın ne kadar fazla olduğunun bir göstergesi.

"ayıp" hastalıklar

Eczaneme hergün giren kadınların yarısından fazlası utana sıkıla, sorununu anlatmak ister. Çunkü derdi, anlatılamaz bölgededir, başkalarının yanında söylenmesi "ayıp" organları hastadır. Çoğu, "ayıp" duygusu yüzünden uzun bir süre beklemiş, ancak sıkıntıları dayanılmaz bir hal aldığında çözüm aramaya başlamıştır.

Hepimiz bir dönem bu tür sıkıntılar yani vajinal bölgede kaşıntı, yanma, beyaz, hafif renkli ve kokulu akıntı, ve yine bu bölgelerde ağrı gibi sorunlar yaşamışızdır. Çok genç olup henüz bu dertlerden bihaber olanınız varsa, maalesef onlara da kötü bir haberim var. Yaşamlarının bir anında böyle bir hastalığa yakalanma olasılıkları, abarttığımı sanmayın %80-90

Bu sıkıntıların pek çoğu tedavi edilebilir hastalıkların belirtileridir. Yani genel olarak "mantar enfeksiyonu" dediğimiz cinsten hastalıklardır. Ancak bunların bir kısmı ise, oldukça tehlikeli, tedavi edilmezse çok kötü sonuçlara yol açan hastalıklardır.

Biz kadınlar, ergen çağa ulaşıp, cinsel olarak aktifleşince, bedenimizin sağlığı salt kendi korunma yöntemlerimizle korunamaz hale geliyor. Cinsel partnerimizin, eşimizin, sevgilimizin sağlığı da belirleyici oluyor. Ve bu yukarıda saydığım sıkıntılara yol açan hastalıkların pek çoğunu, cinsel ilişki sırasında eşimizden alıyoruz. Ya da tam tersi, ona bulaştırıyoruz. Bu nedenle bu hastalıklara "cinsel yolla bulaşan hastalıklar" deniyor. Bunlar hafif mantar hastalıkları, uyuz, kasık biti gibi basit olanlarından, Hepatit B ve AIDS gibi öldürücü olanlarına kadar çeşitlilik gösteriyor CYBH'ların (cinsel yolla bulaşan hastalıklar) başlıcaları:

- HIV Enfeksiyonu ve AIDS
- Hepatit B
- Frengi *(Sifiliz)*
- Bel Soğukluğu *(Gonore)*
- Bakteriyel Vaginoz
- Klamidyoz
- Kandida Vaginiti
- Üretrit ve Servisit
- Genital Herpes
- Genital Siğil
- Molluskum Kontagiozum
- Trikomoniyazis
- Uyuz
- Kasık Biti

HIV ve AIDS: AIDS, HIV virüsünün oluşturduğu bir hastalıktır. HIV, kan nakliyle, HIV' li kan bulaşmış kesici ve delici aletlerle, şırıngayla bulaşır. Ama en önemli bulaşma yolu cinsel ilişkidir. Her türlü (vajinal, anal, oral) ilişki ile bulaşır. Sperm sıvısı, vajina sıvısı, ve adet kanında HIV bulunur Bugün için kesin tedavisi yoktur. Tanı yöntemi, kandaki antikorları saptayan anti-HIV testiyle yapılır. HIV vücuda girdikten üç ay sonra antikor oluşur. HIV bulaştıktan sonra AIDS hastalığının oluşması için geçen süre beş ila on beş yıldır. Kuluçka süresi sonunda, bağışıklık sisteminin zayıflaması nedeniyle, kişi her hastalığa açık hale gelir

HEPATİT B: Özellikle kanla ve cinsel ilişkiyle bulaşır. Virüs kişinin kanında, sperm ve vajina sıvısında, tukurugunde bulunur. Hepatit B virusü karaciğer iltihabına neden olur. Kuluçka süresi 2-6 ay arasında değişir. Belirtileri yorgunluk, bulantı, karın ağrısı ve ateştir Daha sonra gözlerin beyazı ve idrar koyulaşır Hastaların %90 'ında tedavi sonucu virüs vücuttan yok olur.

BEL SOĞUKLUĞU: Cinsel yolla bulaşır. Kuluçka süresi 2-6 gündür. Dış idrar yolu, vajina, anüs ve boğaz mukozaları iltihaplanır. Erkekte uretna ağzından yeşilimsi sarı akıntı gelir. İdrar yaparken yanma vardır. Sık sık ve az çıkılır idrara. Kadında genelde belirti olmaz. Normal vajina akıntısı biraz artabilir. Cinsel eşlerde mutlaka tedavi edilmeli ve cinsel ilişkide bulunulmamalıdır tedavi edilmezse kısırlığa yol açabilir.

FRENGİ: Çok tehlikelidir. Kuluçka süresi 2-12 haftadır. İlk yerleştiği yer vajina, penis, anüs ve ağız olabilir. Bir veya daha çok üstü açık 1 cm. boyunda "şankır" denilen yaralar oluşur. Tedavi edilmezse kendiliğinden geçer fakat hastalık 2. evresine geçer. Ellerde, ayaklarda kırmızı döküntüler oluşur. Baş ağrısı, ateş, saç dökülmesi, genital bölgede siğile benzer döküntüler oluşur. Tedavisi penisilin ile yapılır ve tamamen iyileşir. Tedavi edilmezse yıllar geçince hastalığın beyinde yarattığı harabiyet sonucu akıl hastalığı, felç, kalp hastalıkları ve körlük ortaya çıkar.

En tehlikeli CYBH bunlar. Bu hastalıklar bilinçli korunma yöntemleriyle ömür boyu tanışmak zorunda kalmayacağımız hale gelebilir. Kısa sürede cinsel eş değiştirirsek mutlaka prezervatif kullanmalıyız. Bir dahaki sayıya, bu kadar tehlikeli görünmeyen ama hayatımızı tatsızlaştırmaya yeten CYBH' ları anlatmaya çalışacağım.

lale aykent tunçman

ahh bir zayıf olsam

Feminist terapistlerin şişmanlık konusunda farklı bir bakış açıları ve sistemleri var. Lale Aykent Tunçman bu sistemi bir yazı dizisi olarak ve sizin katkılarınızla yazmaya devam edecek.

ya artık hiç kilo alamayacak ve veremeyecek olsaydık ne olurdu? bunu biraz düşünün bir de görüntünüzün olduğu gibi hiçbir eleştiriye uğramaksızın kabul göreceğini bilseydiniz, ne yapardınız? kendiniz hakkında düşünceleriniz nasıl değişirdi? hayat daha mı kolay olurdu? gözlerinizi hayatınızdaki başka sorunlarınıza çevirmek zorunda kalacağınız bu durumda daha rahat edebileceğinizden emin misiniz?

şişmanlığımızı eleştirmek çok acı vericidir. aynaya baktığımızda, hatta yolda yürürken vitrin camlarında gördüğümüz yansımamız karşısında (kendimizden) işittiğimiz hakaretlere dayanmak zordur. buna arkadaş, sevgili, aile, ilgili ve ilgisiz herkesin eleştirilerini de ekleyebilirsiniz. erkeklerde aşk yastığı olan göbek sizde mayalı hamurdur, erkeğe güvenilir bir hava veren her tür ağırlık sizin için bir çirkinlik kaynağıdır. ama bunların her birinin yararı, hayatınızın başka zorluklarından sizi uzaklaştırabilme üstün yeteneği vardır. işte yapacağınız bir görüşme için endişe içinde misiniz? hemen aynaya bakar ve aldığınız kiloların iğrençliğine bağlayıverirsiniz tüm olumsuz duygularınızı. yeni aldığınız terfiin korkusu, yeni sorumluluklar yüklenecek olmanızın ağırlığı beyinde sihirli bir işlemden geçer ve karşınıza kilolarınız, görüntünüzle ilgili bir eleştiri olarak çıkıverir.

sizden bir hayal kurmanızı isteyeceğim: zihninizde kendinizi ideal olduğunu düşündüğünüz kiloda canlandırın. o halinizle bir toplantıya gittiğinizi, insanların size iltifat ettiğini, erkeklerin yoğun ilgisini çektiğinizi, işyerinde dolaşırken insanların gözlerinin üzerinizde olduğunu ya da bu sizin hayaliniz her ne olacağını düşünüyorsanız onları canlandırın. neler hissedeceksiniz, rahat bir durum mu bu, yoksa biraz daha mı az dikkat çekmek isterdiniz? nedir duygularınız, isterseniz bu hayalinizle ilgili deneyimlerinizi bizimle paylaşın.

(bana latuna63@yahoo.com adresinden ulaşabilirsiniz.)

Bilgiyi yeniden üretmek

Amargi Kadın Akademisi Girişimi yaşamak en önemli akademik faaliyettir şiarıyla sürdürdüğü etkinliklerine bir yenisini daha ekledi. Feminist kuramı daha yakından öğrenmek, tartışmak ve geliştirmek için 13 Aralık 2003'te feminist eleştiri ve toplumsal cinsiyet dersleri başlığı altında bir dizi seminer düzenliyor. Ücretsiz düzenlenecek olan dersleri ülkemizde feminizm konusunda önemli katkıları olan kadınlar verecek. Derslerde, kadın çalışmalarında yöntem, temel kavramlar, sorular, sorunlar; feminizm ve farklılık, toplumsal cinsiyet ve militarizm, eviçi emek, kadın ve cinsellik ve daha birçok konu gibi tartışmaya ve bilgilenmeye ihtiyaç olan konular seçilmiş. Firdevs Gümüşoğlu, Serpil Çakır, Pınar İlkkaracan, Leyla Pervizat, Yelda Yücel, Leyla Şimşek... birlikte öğrenmek ve tartışmak için bizleri bekliyor.

Ne diyelim düzenleyenlerin ellerine sağlık, hepimize katkıda bulunmak düşer.

Duyuruda özellikle belirtilen birkaç şey var: Başörtüsü derslere katılmak için engel değil, dersler için önceden okuma materyalleri dağıtılıyor, dersler ücretsiz, sınıflar yirmi beş kişiden oluşacağı için mutlaka kayıt yaptırmak gerekiyor

Kayıtlar 20 Aralık 2003'te bitiyor. Elinizi çabuk tutun.

Amargi Kadın Akademisi Girişimi
Adres: Sahne Sokak 11/5
Galatasaray/Beyoğlu
Tel: (212) 243 23 93

Firdevs Hoşer

onun antrenörü de bir kadındı

Uzun yılllar atletizm antrenörü olarak çalıştı. Olimpiyat Komitesinin ilk kadın yönetim kurulu üyesi. İşin teorisiyle de yakından ilgili. Kadın ve Spor isimli bir de kitabı var. Neşe Gündoğan'la erkek egemenliğinin kalelerinden birinde yönetici bir kadın olarak kendini varetmenin yollarını, kadın futbolunu, basketbolu, atletizmi ve voleybolu konuştuk. Neşe Gündoğan'a göre Yasemin Dalkılıç'ın ve Süreyya Ayhan'ın başarısı aşağıdan gelen sporcu kızlar için önemli bir motivasyon kaynağı olacak.

Kadın olarak antrenör olmaya karar verdiğinizde neler yaşadınız?

Antrenör olmaya karar verdiğimde herkes, "Antrenör olup da ne yapacaksın, git öğretmen ol," dedi. İş bulamayacağımı söylediler Baştan motivasyonumu düşürmeye yönelik bir tavır vardı. Dedim ki, "Ben mesleğimde ilerlemek istiyorum, kadınların sporda daha fazla ilerlemesine yardımcı olmak istiyorum, üniversitede aldığım birikimimi aktarmak istiyorum." Bu yüzden yoluma devam ettim. Benim antrenörüm de başarılı bir kadındı. Dolayısıyla iyi bir rol modelim vardı.

Peki kadınların spor dallarına göre dağılışları nasıl? Mesela neden savunma sporlarına kadınların ilgisi bu kadar fazla?

Kadınların savunma sporlarına olan ilgisinin nedenlerini ben de merak ettim. Uzakdoğu sporlarının Türkiye'de yayılması 1980'lere dayanıyor. Nedenlerden bir tanesi, değişik kentlerde ve semtlerde bu sporların eğitimini veren çok fazla salon açılması. Yani kolay ulaşılabiliyor. Aileler kızlarını bu tür salonlara gönül rahatlığıyla gönderebiliyorlar. Çünkü kızlar spor yapıyorlar ama, aynı zamanda kendilerini korumayı da öğreniyorlar. Bir de tabii, bu dalda Türkiye yeni ama sporcularımız büyük başarılar kazandılar. Madalya aldığımız spor dallarında karate, judo sporların üst sıralarda olduğunu görüyoruz. Bu durum sporcu kızların çevrelerini etkiliyor. Yani bu sporla ilgilenenler, kızların ilgisini çekecek modeller yarattı. Bunun dışında kadınların yoğun olduğu sporlardan biri de voleybol. Atletizm ilk sıralarda diyemeyeceğim, ancak sanıyorum Süreyya Ayhan'ın başarısı bu durumu etkiler. Zaten kadınların sporda gösterdikleri her başarı alttan yetişen sporcu kızların o spora ilgi duymasını sağlıyor.

Spor deyince herkesin aklına futbol geliyor. Ama bu alanda kadınlar çok az. Buyuk takımlar kadın futbolunu desteklemiyor. Federasyonda kadın futbol takımımız var ama kımse bundan bahsetmıyor. Futbol tamamen erkeklerin elinde. Bu neden böyle veya neden böyle lanse edılıyor?

Ben kadınların futbolda geliştiği ülkelerde yaşayan arkadaşlarımla konuştuğumda henüz emekleme aşamasında olduğumuzu görüyorum. Öncelikle aileler büyük problem çünkü onlar kızlarının erkek sporu diye bilinen futbolu yapmasına karşı çıkıyor. Kızlar genelde spor için teşvik edilmiyor. Futbol oynamak isteyen kızların alanları yok, kulüpleri yok. Küçük yaştan itibaren insanların sporla ilgilenebilecekleri iki yer var: okullar ve kulüpler. Sadece futbolda değil, pek çok sporda kızlar için kulüpçülük pek fazla gelişmemiş.

Ortaokul ve liselerde hem erkekler hem kadınlar için futbol, basketbol ve voleybol takımlarının olduğunu duşunun. Bu problemleri yaşamazdık. Türkiye'de şu anda kadınlar için oynayan, başarılı olan model yok.

Kadınların ve erkeklerin fizıksel özellıklerıne göre performansları farklı. Futbol erkeklerın egemen olduğu bır spor olduğu ıçin, kuralları da onlara göre sanırım. Sizce kadın sporcular için özel kurallar olmalı mı? Bu ne derece doğru?

Bence bu bakış pek doğru değil. Kurallar sporun kuralları. Kadınlar artık kendilerini her alanda ispat ettiler. Amerika'da yapılan Dünya Futbol Bayanlar Kupası'na baktığımızda, pek çok sporcunun performansının erkeklerinkinden farklı olmadığını görüruz. Basketbolda da bu böyle. Atletizmde kadınlar erkeklerle aynı mesafeleri koşuyor. Eskiden kadınların sırıkla atlamasına, maratona katılmasına izin verilmiyordu. Ama kadınlar artık aynı kuralların kendileri için de geçerli olmasını istiyorlar. Ayrıca erkekler çok para kazanıyorlar, kadınlar niçin kazanamıyor' dan önce bence kadının katılımına olanak sağlayacak şeyler üzerine düşünmemiz gerekiyor.

Sporu meslek olarak seçen kadının karnını da doyurması gerekiyor.

Aynı fikirdeyim. Ancak bu sorun için henüz bir çözüm yolu bulunmuş değil. Bazı profesyonel kadın ligleri oluşturularak aradaki fark ortadan kaldırılmaya çalışılıyor ama bunda hâlâ başarılı olamadık.

Bir de son zamanlarda stadyumlarda seyirciler arasında çok fazla kadına rastlamaya başladık. Kadınlar daha fazla futbol konuşuyorlar

Moda ..

Bunu neye bağlıyorsun?

Ben kişisel olarak kadının erkeklerle bir bağ kurmak, aynı ortamda bulunmak, bir şeyler paylaşmak istediğini düşünüyorum. Futbol artık sadece sosyal değil, ekonomik bir olgu haline de gelmeye başladı. Maç seyretmek, birlikte içki içmek, yemek, televizyonun karşısında oturmak, hepsi bu kültürün bir parçası.

Son zamanlarda Sureyya Ayhan, Yasemin Dalkılıç gibi pek çok başarılı sporcumuz oldu. Ama onların bu sporcu yanlarıyla değil, skandallarla anıldılar. Niye magazinleştirdiler bu kızların başarılarını?

Bence bizim toplumumuz kadınların özellikle spor alanında başarılarına pek alışık değil. Bireysel sporlarda başarılı kadınlar yeni yeni ortaya çıkmaya başladı. Spor medyasıyla magazin medyası içiçe girdi. sadece kadın değil erkek sporcuların da özel yaşamlarını epeyce irdeliyorlar. Kadınların yükselişi medyayı onların farklı özelliklerini aramaya, sansasyonel olarak kullanmaya itti. Bir de tabii, hem Süreyya, hem Yasemin, güçlü, kuvvetli, kendine güvenli, ne istediğini bilen ve kimseden etkilenmeyen kızlar olarak çıktı karşılarına. Dikkat ederseniz bir süre eleştirdiler, kurcaladılar Ancak karşılarında güçlü kadınlar görünce geri çekildiler. Şu anda kimse Süreyya'yla ya da Yasemin'le uğraşmıyor. Bence bu da toplum için bir örnek oldu. Toplum onların farklı bir özel yaşamları olabileceğini ve bunları savunduklarını gördü.

Ulusal takımlarımıza, olimpiyatlara katılma oranlarımıza baktığımızda kadın sporcu sayısı fazla, oran olarak erkeklere yetişmeye başladılar. Ama bu maalesef yöneticilere yansımıyor.

Peki sizce artık kadınlar spordan karınlarını doyurabiliyorlar mı?

Şu anda kadınlar açısından baktığımızda spordan karın doyurmak pek kolay değil. Türkiye'de bu ancak belli bir başarıyı elde ettikten sonra yaşanabiliyor Genel olarak baktığımızda, voleybolla ilgilenen kadınların geçinme şansı yüksek. Çok az da olsa basketbol oynayan kadınlar da para kazanabiliyor. Süreyya'nın başarısı gibi bir başarıyı henüz kazanmamış sporcuların yaşamlarını sürdürmeleri çok zor.

Bu noktaya gelebilmek için erkeklerden fazla performans sergilemeniz gerekti mi?

(gülüyor) Bilemiyorum. Okulu bitirdikten sonra uzun yıllar antrenörlük yaptım. Bu bana çok tecrübe kazandırdı. Sporun içinde olmak, sporcularla beraber olmak, onların sorunlarını paylaşmak, onları daha iyi yetiştirmek için çaba sarfetmek... Ardından biraz da dış dünyayı görmek istedim. Yani dünyada bu işler nasıl oluyor, nasıl gelişiyor. Orada kadınların mucadelelerini gördüm. Bunlar bana ilham verdi. Daha ileri gidebilmek için çok fazla çalışmamız gerektiğini de gördüm. Yani kadınlar orada başarılı olmuşlar ama, hiçbir yerde mücadele olmadan başarılı olunamıyor.

Sence kadınlara spor alanında pozitif ayrımcılık yapılması gerekmiyor mu?

Bu konunun bir sporcu, bir de idareci tarafı var. Sporcu açısından düşündüğümüzde, gelişmiş ülkelere baktığımızda sporun kadınlar için gelişmesinde bazı hukuki düzenlemelerin de payı var. Mesela Amerika'da 1970'lerde çıkan bir kanun özellikle devlet okullarında kadın sporcularla erkek sporculara eşit şartların uygulanması zorunluluğunu getirdiği için kadın sporcuların sayısı çok yüksek. Aslında artık bu Türkiye'de de böyle. Ulusal takımlarımıza, olimpiyatlara katılma oranlarımıza baktığımızda kadın sporcu sayısı fazla, oran olarak erkeklere yetişmeye başladılar. Ama bu maalesef yöneticilere yansımıyor. Sanırım kadınlara spor erkeklerin elindeki bir alan gibi görünüyor. Belki başarılı olamama endişesi de taşıyorlar. Çevrelerinde onları motive edecek bir şey yok.

Ben Gönul Erdoğan'la konuşmuştum Jimnastikte başarılı olmuş bir kadın sporcudur. "Ben evlendikten sonra sporu bırakmak zorunda kaldım. Benim grubumdaki pek çok kadın da bu durumdaydı" dedi. Bu konuda ne duşunuyorsun?

Bence bu kültürle alakalı bir şey. Kızlarımız ve erkeklerimiz farklı yetiştiriliyor. Ondan sonra da belli bir yaşa geldiği zaman o kültürün etkisiyle kızlar belli bir role göre hareket ediyor. Bence bunun giderilmesi için küçüklüklerinden itibaren kızların spora teşvik edilmesi gerekiyor. Ayrımcılığı mümkün olduğunca aza indirirsek, kız ve erkeklere sadece sporcu olarak değil insan olarak da aynı değeri verirsek, onları bu şekilde motive edebilirsek bence bu durum ve yaşanan sorunların bir bölümü ortadan kalkacak.

Erkekler evlenince sporu bırakmıyorlar mesela...

Tabii ki. Zaten "kadın evinde olmalıdır" gibi bir mantaliteyle yetiştiriliyoruz. Bunun değişmesi gerekiyor artık.

Peki universitelerde spor konusuyla ilgilenen kadın akademisyenlerin durumu nedir?

Kadın akademisyen sayısı oldukça fazla. Ama mesela yönetici düzeyinde baktığımızda, kadın federasyon başkanlarının, genel sekreterlerin, spor kulüplerinin başkanlarının, yönetim kurulu üyelerinin sayısı çok az. O konuda epeyce gelişmeye ihtiyaç var. Bunun içinde çeşitli politikalar üretilmesi gerekiyor Kadın antrenör sayımız az, kadın hakem sayımız az... Belki de Türkiye'nin bu sorunu aşabilmek için bir kota sistemine ihtiyacı olabilir. Sonuçta bunu başaran ülkeler, ya kotayla ya kanunla başarmışlar.

Devrim Gökçek

GİTTİM GÖRDÜM

kadınlar inşaatta, erkekler içiyor

Ukrayna'ya ticaret yapmak dışında bir sebeple gidilmeyeceğini düşünenlerdendim. Ta ki eşinin işinden dolayı orada yaşamak zorunda kalan kız kardeşimin teklifini alana kadar.

SSCB sağken ekonomisini ayakta tutan Ukrayna, Avrupa'nın birçok ülkesinden ekonomik ve sosyal açıdan ileriymiş. SSCB'nin yıkılmasından sonra ekonomik olarak çok gerileyen Ukrayna'da tek tek üretime kapatılan fabrikalar son senelerde yabancı sermayeye kiralanmaya başlanmışsa da üretim yok denecek kadar az. Ukrayna'ya genellikle 1920'lerden kalma charter denilen yavru uçaklarla gidiliyor. Gayet sefil ve havalanamazlarmış izlenimi veren uçağın içindeki kötü koku, bantla yapıştırılmış doşemeler, kopuk emniyet kemerleri, koltuk kenarlarındaki çöp kutuları yirmi yıl önce bizi koye göturen uzun yol otobüsunü hatırlatıyordu. Uçak havada dağılmadan Chernovsky havaalanına vardı Kardeşimle birlikte yaşadığı kente İvano Frankovsky'ye gittik. Gördüklerimden sonra artık Ukrayna dendiğinde aklıma Laleli'de çok sık karşılaştığım doğu bloku kadınlarının ve fuhuşun dışında yoksulluk geliyor. Fakat orada ekonomik sıkıntının yansıması öyle suların akmaması, bozuk ve çamurlu yollar, okula gidemeyen çocuklar, et girmeyen evler değil. Tersine elektrik kesintisi neredeyse olmuyor, merkezi sistemle sular her daim sıcak/soğuk akıyor, caddeler tertemiz. Fakat gittiğim şehir dahil pek çok şehirde ise teknoloji pek ilerlememiş. Örneğin; döviz büroları hariç dükkânlarda hesap makinesi yerine hâlâ abaküs kullanılıyor Kendimi zaman tünelinden geçmiş, 1945 lerde savaş dönemlerinin Rus yapımı siyah beyaz filminin içine girmiş gibi hissettim.

Ivano Frankovsky, orman ürünleri ticaretinin yapıldığı yeni yeni gelişen bir sanayii kenti. Ukrayna"nın kapitalisleşme sürecinden ekmek yemek isteyen Türk firması orada kaplama fabrikası kiralamış. Bu fabrikada ofis çalışanları dahil doksan kişi çalışıyor. Çalışanların yarıdan fazlası kadın. Fabrika Türkiye'ye ahşap sektöründe kullanılan kaplama ve tomruk ihraç ediyor. Çünkü orman ürünleri bol ve işgücü oldukça ucuz dolayısıyla çok kârlı bir yatırım kenti. İşçiler günde dokuz saat çalışıp ayda ortalama yol ve yemekleri dahil bizim paramızla yüz yirmi- yüz kırk milyon kazanıyorlar. Öğle yemeklerini sefer taslarında getirebilmişlerse yiyorlar. Yemeyi pek sevmiyor gibiler ya da kadınların yağ tutmayan vücut yapıları var Bir ay boyunca her gün gezdiğim şehirde gobeğinde bombe olan bir tane kadın görmedim. Vardır da nereden göreceksin diye düşünülmesin. Gözümün gördüğü her kadının selüloit tutan, yağ bağlayan her bölgesi açıktaydı. Fabrikadaki iş oldukça ağır. Tomruklar bıçakların önüne geliyor, kesildikten sonra plakaya donuşuyor, plakalar kağıt kalınlığında kesilerek kaplama malzemesine dönuşuyor. Kadınların görevi de buradan itibaren başlıyor. Kaplamaların kenarlarını kesiyorlar, sayıyorlar, bağlayıp istifliyorlar

Fabrika yetkilileri, erkeklerin çoğu zaman alkollü olduklarını ve çalışma verimini düşürdükleri için kadın işçileri tercih ettiklerini, çalışmak için de çoğunlukla kadınların başvurduğunu söylüyorlar. Fabrika mutfağında çalışan sonra da arkadaşım olan Oksanna, erkeklerin çalışmayı sevmediğini evi kadınların geçindirdiğini ve bu nedenle kadınların bir süre sonra kocalarını terkettiklerini söylüyor. Fabrikadaki birçok kadın, çocuklarına tek başına bakıyor. Beni fabrikada çalışan kadın işçilerden daha çok şaşırtan şey, inşaatlarda sıva ve boya yapan kadınlar oldu. İvano Frankovsk"de boya ve badana işleri kadın işi görüldüğü için erkeklerin hiç bulaşmadığı işlerdenmiş. İnşaat dahil en zor işi yapıp ayda üç yüz milyon kazanamayan bu kadınlar, Türkiye'de fahişelik yaparak iki günde kazandıkları üç yüz dolarla orada dört beş ay geçinebilirler. Rakamlar ortada. Pek seçenekleri yok yani. Gözlem falan derken aç kaldım bir de. Çernobil patlamasının etkisi olduğunu söylüyorlar hiçbir meyvenin sebzenin de tadı yoktu. Türkiye'ye döndüğümde toprağı öpmek az gelir, yemek istedim!

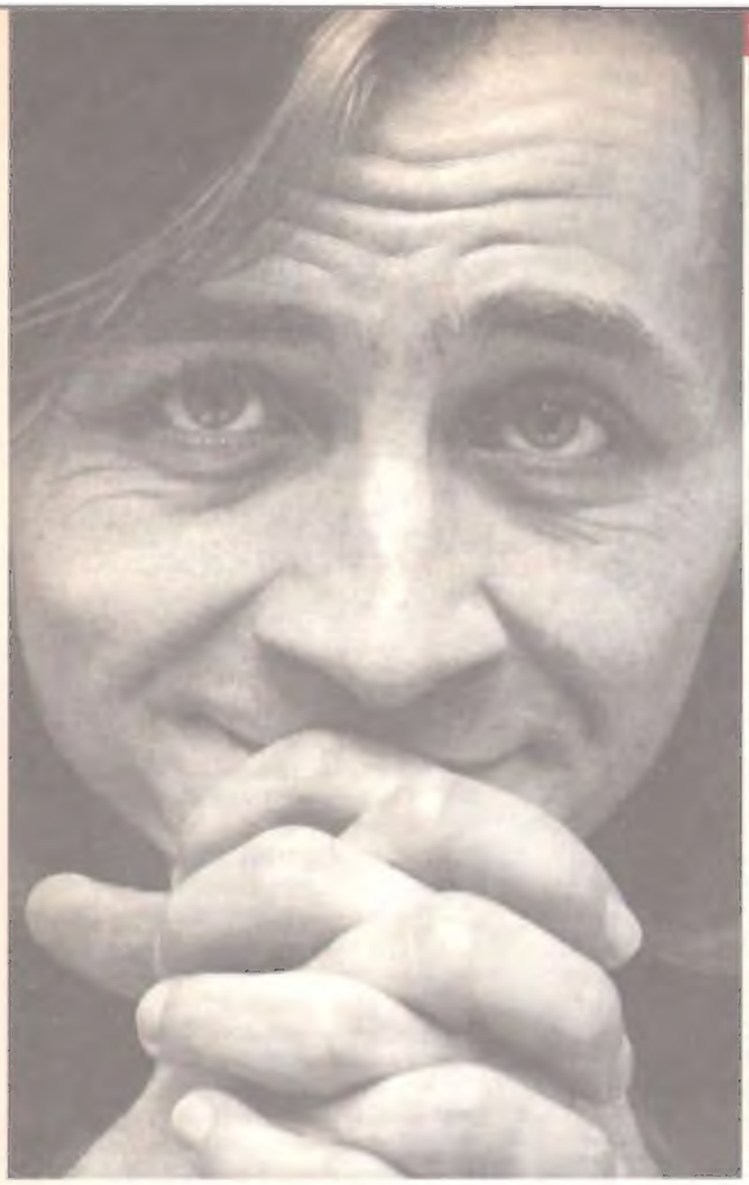

hayatım televizzzyon

Biliyorum, evet biliyorum arkadaşlar, televizyon pek çok tehlikeyi barındırıyor şeysinde, içeriğinde yani. Misal aniden *Armağan Çağlayan* çıksa karşısına, kim akli dengesini muhafaza edebilir?

Tanıdığım insanların çoğu "hayatımda bir boşluk, bir sıkıntı var, sıkılıyorum" diyor son zamanlarda. Ben başta zorlandım bunu anlamakta ama o zaman da insan kendini çok sığ hissediyor kardeşim. Ben de kendine göre bir iç dünyası olan, hisli bir insanım. Hayır bana da soruyorlar, ne cevap vereceğim bilemiyorum. Yaşıyoruz işte ne var? Sonra düşündüm, aslında benim de hayatımda bir boşluk, kör bir nokta var. Ben de bir genç kızım, hayallerim, özlemlerim var. Ben hayatım televizyon olsun istiyorum arkadaşlar.

Ama öyle manalı CNBC-E filmleri, yok TRT 2'de gösterilen başyapıtlar filan değil. Yani ben hayatın bitmek tükenmez bir "Serdar Ortaç'la Hep Beraber" programına dönüşmesi özlemiyle yanıp tutuşuyorum. Kelimelerden şarkılar bulalım, her şarkıda "pist"e koşalım, eğlenelim, coşalım istiyorum. Serdar Abi davulunu bizim salonda çalsa, konuklar filan, hep beraber eğlensek istiyorum. Ben Çalsın Sazlar, Oynasın Kızlar'ı söylerken detone olayım, Serdar Abi babacan bir ifadeyle omzuma vurup beni teselli etsin, sonra kaldığım yerden devam etsin şarkıya, fena mı olur? Yine bir dönem "Gelin-Kaynana" vardı, Aydın (kuşum olan hani) sunardı. Eşsiz bir programdı gerçekten. Merdane merkezli dönen bir platformda Aydın şarkı söyler, kaynanalar dans eder ve eğlenen gelinler şiddete maruz bırakılırdı. Yine o dönem, Aydın'a örülen tığ işi el bezleriyle dünya barışı sağlanırdı. Bağlantıyı kuramadınız değil mi? Ben de kuramadım. Barış demişken, aklıma Nükhet Duru ve Cenk Eren Show geldi (yine bağlantı problemimiz var değil mi? Evet). Eğlenceliydi, evet, ama daha önemlisi, Nükhet Hanım ve Cenkciğimin yakaladığı uyumdu. Müziğe doyduğumuz, problemlerimizi Nükhet Hanım'dan önerilerle giderdiğimiz, sevdiğimiz sanatçıları tanıyıp onlara sorular yöneltebildiğimiz bir programdı gerçekten. Tabii dert-derman ilişkileri gündeme gelince, Sabah Sabah Seda Sayan'ın eline kimse su dökemez. Kötürüm dinleyicilerine derin dondurucu, kalbi yaralı hayranlarına narenciye sıkacağı ve elbette tüm nişanlılara koltuk takımı gönderen Seda Abla, herkesi mutlu etmeyi bilir. Özellikle katılan erkek konukların şarkılarını kendisine söylemelerini sağlayarak mini klipler çeker mesela. Berdan Mardini'yle "Aman Aman", Ankaralı Turgut'la "Hav ar yu, ne var yu", içerik fark etmez.

Biliyorum, evet biliyorum arkadaşlar, televizyon pek çok tehlikeyi barındırıyor şeysinde, içeriğinde yani. Misal aniden Armağan Çağlayan çıksa karşısına, kim akli dengesini muhafaza edebilir? Mesela Armağan Bey bana "Haziran, senden şarkıcı olabilir ama asla star olmaz, çok negatif bir elektriğin var, biliyor musun?" filan dese. Eş dost izliyor, ben ona "samimiyetine güvenmiyorum" diyorum, zor, çok zor. Yine spor programları, kolay değil, biliyorum.

Sonra diziler var. Mesela Kurtlar Vadisi. Bence gerçek bir heyecan fırtınası. Devamlı kritik ve fakat şiirsel muhabbetler yapıyorlar. Kimler? Mafya. Bence çarpıcı olan bu. Ben şahsen Eyvah Necdet hariç, hiçbir mafya figürünün dudaklarından, "Öfken sana fayda getirmeyecek, tıpkı bozkırda açan çiçekler gibi güneşinle kuruyacak ve özümseyeceksin gerçeği," gibi kelimeler döküldüğünü görmedim. Zaten insan mafya figürlerini seyrederken dudağa odaklanmıyor pek. Konu dizilere gelmişken Serseri'yi atlamak hiç olmaz. Allahım o ne hiçbir kalıba sığmaz bir senaryodur. O ne birleşmez zıt kutuplardır, o ne sosyal farklılıkların aşk için aşılması toplumsal içeriğidir. İnsanı gerçekten psikopata bağlıyor. Gerçi hiçbir dizi, Pazar Keyfi'ndeki hareketliliği yakalayamaz, o ayrı. Mesela hiçbir dizi manken arabalarını takip etme gereği görmüyor. Yanlış bunlar. İnsan bir kadına hayatı zehir etmeden nasıl eğlenebilir ki? Kadınlara hayatı zehir etmek deyince aklıma geldi. Hani Ben Evleniyorum'un sonunda evlenecek çifte haddi hesabı olmayan hediyeler verilecek ya; hani "Biri bizi yarıştırıyor mu ne" olayı. İşte ondaki çocuklardan birinin para için bir kızla evleneceğini söylediği dedikodusunun yayılmasıyla kızın gözyaşlarına boğulup sorduğu, "bana bunu nasıl yapar?" sorusunu cevaplayabileniniz var mı? Yani, kızım sen oraya her hafta başka bir herife âşık olmayı, en sonunda da ehven-i şer biriyle başgöz olmayı ve dolayısıyla daha neleri neleri göze alarak gitmişsin. Dergimizi okuyanlar bilir, bu işin medeni kanunu var, eviçi emeği var, şiddeti var, var da var. Adamın oraya hayatının kadınını bulmak için geldiğini mi düşünüyorsun anlamadım ki! Velhasıl komik işte.

Ya, işte böyle. Hayatım büyük bir boşluk aslında. Her şey monoton, her şey gri. Kelimeler kifayetsiz kalıyor sıkıntımı anlatırken, daralıyorum. Bir de televizyon olmasa...

Çeviren-Derleyen: Emek Ergün

BUSH DÜNYA KADINLARINA KARŞI

Nepal'de yaşayan kadınlar ve genç kızlar arasında hamilelik ve doğum nedeniyle ölüm oranı neredeyse dünyanın bütün bölgelerinden daha yüksek. Üstelik bu kadınların yaklaşık yarısı beceriksizce yapılan kürtajlardan dolayı ölüyor.

"Nepal'de kürtaj olmaya çalışan kadınları sadece ölüm tehlikesi değil, yakalanırlarsa hayatlarını hapishanede geçirme tehlikesi de bekliyor. Bir kız çocuğunun tecavüze uğramasının ya da ensest kurbanı olmasının hiçbir önemi yok. Hamileliğini sonlandırmaya çalışan bütün öteki kadınlarla birlikte o da ömrünün sonuna kadar hapishaneye kapatılıyor.

Peki bunun bizimle [Amerikalılarla] ne alakası var? Hükümetimiz bu durumu daha da kötüleştiriyor. Üstelik sadece Nepal'de değil. Bush yönetiminin başa geçmesinden bu yana, Amerikan hükümeti durmaksızın, dünyanın en yoksul ülkelerinde yaşayan kadınların ve ailelerin haklarını zayıflatıyor.

Bu, daha Bush'un Beyaz Saray'daki ilk gününde başladı. Bush, yabancı toplulukların, yasal kürtajlar için danışmanlık yapması, kürtaj yasalarını değiştirmek için kulis yapması ya da kendi paralarıyla bile olsa yasal kürtajlar uygulaması durumunda yoksul ülkelerde bu toplulukların Amerikan fonlarını almasını engelleyen küresel konuşma yasağını tekrar yürürlüğe soktu.

Bu da demek oluyor ki, üreme sağlığı konusunda hizmet verenler, kendi ülkelerinin yasalarına rağmen, Bush yönetiminin kürtaj karşıtı politikalarına uymak zorundalar. Böylece Nepal'de ya da başka bir yerde, güvenli olmayan kürtaj operasyonlarının kurbanlarını savunan en kuvvetli avukatların bazıları, aile planlaması, daha güvenli doğum ve AIDS koruması için önemli kaynakları kaybetmemek için sessiz kalmak zorunda kalıyorlar. Küresel konuşma yasağı yürürlüğe girdiğinden bu yana, sadece Uganda'da on yedi tane aile planlaması merkezi kapandı.

Aralık ayında Bush, Meclis'in, B.M. Nüfus Fonu için ayırdığı otuz dört milyon doları dondurdu. Gerekçe olarak , fonun Çin'de mecburi kürtajları teşvik ettiğini ileri sürdü. Oysa bu konu üç yıl önce çözülmüştü. 1998'de Meclis aynı endişeleri dile getirdiğinde, BM topluluğu, Çin'deki çalışmaların Çin'in tek-çocuk politikasının artık uygulanmadığı bölgeleriyle sınırlı olduğu konusunda Meclis'e garanti vermişti. Konu hakkında şüpheleri olanları yatıştırmak için de topluluk, Amerikan parasını Çin'de harcamama konusunda anlaşmıştı.

Bugün BM Nüfus Fonu, personel sayısını azaltmaya ve gerçekten de yoksul kadınlar arasında kürtaj oranını düşüren doğum kontrolü ile aile planlaması programlarını rafa kaldırmaya zorlanıyor.

Geçen ay, Bush yönetimi mücadelesini BM Çocuk Hakları Kongresi'nde de sürdürdü. Kürtajı çağrıştırdığı gerekçesiyle, Kongre nin son belgesindeki "üremeyle ilgili sağlık hizmetleri" terimine başarıyla karşı çıktılar. Bush'un adamları aynı zamanda, gençlerin kürtaj olmasını yasaklamak ve cinsel perhizi seks eğitiminin temeli yapmak için büyük mücadele verdiler.

MacArthur Kuruluşu gibi kâr amaçlı olmayan kuruluşlar, yoksul ülkelerdeki üremeyle ilgili sağlık programlarını parasal açıdan destekleme konusunda her zamankinden daha fazla çaba gösteriyor MacArthur Kuruluşu'ndan Anna Louisa Ligouri, "Kadınlara haklarını ve seçeneklerini vermedikçe, bu görevi gerçekleştiremezsiniz," diyor.

Bush'un göreve geldiği ilk on yedi ayda açıkça gösterdiği küresel doktrininin amacı, konuşma özgürlüğünü engellemek ve bizim ülkemizde korunan bir hakkı öteki ülkelerde yok etmektir. Bu doktrin, muhafazakâr politikaları, dünyanın en yoksul kadınları ve kızlarının sağlığının üzerinde tutuyor. Doktrin, kişisel bir ideolojiye hizmet etmek için bizim en değerli ilkelerimizi eziyor."

Joan Ryan'ın yukarıdaki yazısı Kasım 2002'de Chronicle Dergisi'nde yayınlandı. Tarihler 5 Kasım 2003'ü gösterdiğinde ise Bush kendi ülkesini de ne kadar "sevdiğini" gösterdi. Artık Amerikalı kadınlar da Nepalli kadınlarla aynı kaderi paylaşıyor. Bush yarı doğum sonlandırmaları olarak da bilinen hamileliğin geç dönemlerinde yapılan kürtajı yasaklayan bir yasaya imza atarak otuz yıl önce yasallaştırıldığı günden bu yana kürtaja getirilen en önemli devlet kısıtlamasını onaylamış oldu. Bush yaptığı bir konuşmada; "Milletimiz çocuklarına farklı ve daha iyi bir karşılama töreni borçludur. Masum yeni hayatları, bu uygulamaya karşı koruyacak olan bu yasa Amerikan merhametini ve insanlığını yansıtmaktadır," diyor. İnsan sormadan edemiyor, Afganistan'da ve Irak'ta her yaştan binlerce çocuğun üzerine bomba yağdırırken bu Amerikan merhameti neredeydi acaba?

Şirin Tekeli

barbarların istilası
ve bir kuşağın ölümü

İstanbul'da şu sıralarda gösterilen Denys Arcand'ın, 2003 Cannes Film Festivali'nde en iyi senaryo ve en iyi kadın oyunculuk ödüllerini kazanan filmi görülmeye değer bir komedi.

Hemen her sahnede, her replikte filmin kahramanlarıyla birlikte alabildiğine gülüyorsunuz. Ama film bir yandan da hazin bir trajedi. Başkahraman Remy kanserden öldüğü için değil, filmde bir kuşağın ölümü ya da iflası anlatıldığından.

Remy ve arkadaşları, eski karısı, metresleri, eşcinsel dostları 68 kuşağının temsilcileri. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra doğan ve çağdaş kapitalist toplumları dönüştürmeye soyunan son devrimci kuşaktan. Ama onlar, sonunu az çok görebildikleri 1917 tipi bir devrim peşinde değiller. Maocu, situasyonist, dekonstrüktivist, feminist gibi, post-sovyetik (kahramanlardan birinin dediği gibi cretinizm, yani soysuzluk/ahlaksızlık dışında) her tür "izm"in peşinden koşmuşlar. Özgürlük ve eşitlik "hemen şimdi" diyerek toplumu hayli de dönüştürmüşler. 1950'lerin Amerika'sını anlatan Julian Moor'lu Cennetten Uzak filmiyle karşılaştırınca bunu görmemek mümkün değil. özellikle "cinsel devrim"i bir şenlik gibi yaşamışlar ve en çok da buna ilişkin anılarını anlatırken eğleniyorlar. Eski toplumun ikiyüzlü değerlerini meşrulaştıran kiliseyi kıyasıya eleştirmişler (Remy, hastane rahibesine yüz elli milyon Amerikan yerlisinin katliamından kilisenin sorumlu olduğunu haykırıyor, ölüm döşeğinde bile); terketmişler (boşalan kiliselerin depolara kaldırılan süslemelerini pazarlayan rahip, "1966'da kiliseler birdenbire boşaldı. Bugüne kadar kimse neden olduğunu açıklayamadı," diyor); sonuna kadar da karşılar (Remy ötanazi yaparken ona tüm arkadaşları destek olacaklardır). Ama bu en başarılı göründükleri alanda bile 68 kuşağı acaba kalıcı olabilmiş midir? Anne babalarının boşanmalarından, özgür ilişkilerinden acı çektiği anlaşılan çocukları yeniden püritanizme döndüklerine göre, tartışılır.

Buna karşılık, hastane ortamında didik didik edilen bürokrasi, memurların ve sendikaların rüşvetsiz iş yapmaması gibi yozluklar, 68'lilerin kapitalizmi dönüştürmekte başarılı olmadığını kanıtlıyor. Çocukların kuşağını ise eşitlik ve özgürlük değil, sadece özgürlüğü satın alacak para ilgilendiriyor.

Her biri tek tek zeki olan kahramanlarımız, büyük dönüşüm dönemlerinde ortaya çıkan ortak zeka patlamasını (Rönesans İtalya'sından, Amerika'nın kuruluş döneminden söze derken ne akıllıca şeyler söylüyorlar!) kendi kuşaklarının gerçekleştiremediğinin farkında. Özeleştirileri de yerinde. Onlar, hayatı çok sevmiş, güzel şaraplara, bol bol sevişmeye, kısacası hedonizme teslim olmuşlardır. Remy, iki derme çatma makale dışında kalıcı bir tek kitap bile yazamadım, diye hayıflanır. Gene de ölmeye direnir. Ona bilgelik dersini, acı çekmemesi için kullandığı eroini paylaşan, metreslerinden birinin kızı, karamsar Nathalie verecektir: "Artık yaşlı ve hasta olduğuna göre o sevdiğin şeyleri yapamıyorsun, öyleyse seni hayata bağlayan sadece anıların" der (bu olağanüstü karakter çalışmasının oyuncuya ödül kazandırdığını belirtelim).

Adını, New York'ta ikiz kulelerin vuruluşunu televizyonda yorumlayan yeni tip bir entelektüelin sözlerinden alan Barbarların İstilası, dünyayı dönüştürmek isteyen ama başaramayan son kuşağın, ölürken geleceğe dair iyimserlik ve umudu da yanında götürdüğünü ileri sürüyor.

Marina Crespin

bitmeyen ÇİLE

Yaklaşık bir yıl önce Amargi Kadın Kooperatifi ve İTÜ Mezunlar Tiyatrosu işbirliğiyle kurulan Tiyatro Amargili kadınların yazdığı yönettiği ve oynadığı Yazmadan Dökülenler'in galası Afife Jale sahnesinde yapıldı.

Oyunda, savaş, ekonomik yetersizliğe büyük şehirde veya yurt dışında çare arayan, erkek devlet büyüklerinin imzasıyla karar verilen mübadeleler sonucu sürekli göç etmeye, topraklarından vazgeçmeye zorlanan kadınların isyan dolu çığlıklarını dinledik.

Onlar, Ayşe, Berfin, Marika veya Ani hepsi aynı coğrafyanın kadınları, başlarında Anadolu'nun el emeği yazmasıyla bize öykülerini anlattılar. Kimi büyük kentte gündelikçi, kimi fabrikada işçi, kimi gurbetteki kadınlar. Yaşadıkları hayatlara onlar karar veremedi, evlenecekleri kişiye, yapacakları işe, yaşayacakları yere ilk önce babaları sonra da kocaları karar verdi, onların seçim hakkı yok, çünkü onlar sadece kadın. Onlar dayak yer, tecavüze uğrar, evde ve dışarıda çalışırlar ama emeklerinin karşılığı onlara kalmaz, istedikleri hiçbir şeyi alamazlar paraya genelde kocalar el koyar. Bütün gün çalıştıktan sonra bir de evde çocuk bakar ev işleri ile uğraşır bitap düşerler, hele ki böyle olmaya, işte o zaman dayak başlar, bir gün koca bıkar, kendine başka bir kadın bulur eve kuma gelir, her kadın kendi köşesinde zaman zaman da birlikte acı çekerler. Onların cinsellikleriyle ilgili karar verme hakları yoktur, koca neyi ne zaman yapacağını bilir kadının önemi yoktur.

Sahnedeki kadınlar tek tek hikâyelerini anlattılar, isyanlarını ev aletlerinin gündelik monoton sesiyle ifade ettiler, kâh güldüler, kâh ağladılar, dertlerini , acılarını anlattılar, şarkılar söylediler, ağıtlar yaktılar. Sonra da başlarına bağladıkları geleneksel yemeniyi sahnede tek dekor unsuru olan ağaca bağladılar. Yemenilerden yaptıkları bohçalara kıyafetlerini koyup sessizce sahneyi terkettiler.

Tiyatro Amargili kadınların Yazmadan Dökülenler oyununda, oyunculuklar duyarlı, reji yalın, metindeki monologlar yer yer uzamakla birlikte son derece akıcı ve zaman zaman esprili. Yazmadan Dökülenler'i siz de bir yerde yakalamaya bakın güzel ve hüzünlü bir saat geçireceksiniz.

1960 yılının 25 Kasımı'nda Dominik Cumhuriyeti'nde General Trujillo'nun diktatorlugune karşı mücadele yürüttükleri için öldürülen Patria, Minerva ve Maria Teresa Mirabel kardeşler Las Mariposas "Kelebekler" olarak ölümsüzleştiler... Ve o günden sonra her 25 Kasım Kadınlara Uygulanan Şiddete Son Günü'dür artık.

İstanbul Kadın Platformu, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Dayanışma Günü etkinlikleri kapsamında, akrabasının tecavüzüne uğrayıp hamile kaldığı için, kardeşi tarafından taş ve satırla yaralanarak öldürülen 22 yaşındaki Kadriye Demirel'i anarak, 'recm zihniyeti'ni protesto etti. Türkiye'de son üç ay içinde 29 kadın namus cinayetinden yaşamını yitirdi...
Artık erkek şiddetine kurban olmak istemiyoruz. Bir dahaki 25 Kasım'a eksiksiz girmek için yumruklar havaya...